

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Ústav ekonomických věd

Fiskální politika ČR a řešení zadlužování státu

Hana Křišťáková

**Bakalářská práce
2013**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 28. 6. 2013

Hana Křišťáková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Tomáši Lelkovi, Ph.D. za jeho trpělivost, odbornou pomoc a cenné rady, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

Poděkování patří i mé rodině a snoubenci za podporu nyní i během celého studia a za pomoc při vyhledávání potřebných údajů.

Anotace

V období doznívání současné hospodářské krize je deficitnost státního rozpočtu a veřejný dluh diskutovaným tématem. Cílem je tedy analyzovat rostoucí zadluženost České republiky mezi lety 1990 a 2012 a současnou situaci za hospodářské krize, tyto poznatky komparovat se Slovenskou republikou a na základě toho vyvodit doporučení pro řešení situace České republiky v dané oblasti.

Práce se bude zabývat základními principy veřejných financí a fiskální politiky. Podrobně bude rozebrán státní rozpočet a jeho deficit a také veřejný dluh. Daná problematika bude rozebrána konkrétně pro Českou republiku a Slovenskou republiku. Tyto údaje budou podrobeny komparaci. Na závěr budou navržena doporučení ke snížení míry zadlužování České republiky za současné situace.

Klíčová slova

Deficit státního rozpočtu, fiskální politika, hospodářské krize, státní rozpočet, veřejné finance.

Title

Fiscal Policy of the Czech Republic and Solution of Indebtedness of the State

Annotation

During the decay of the current economic crisis are deficiency of state budget and public debt discussed issue. Intention is analysis of accumulative indebtedness of the state between years 1990 and 2012 and actual situation while economic crisis, this peaces of knowledge compare with the Slovak republic and on a basis of this deduce recommendations for solving of situation of the Czech republic in a given domain.

This paper is focused on fundamental principles of public debt and fiscal policy. Closely will be discussed state budget and its deficiency as well as public debt. A given dilemma will analyse concretely for the Czech republic and the Slovak republic. This data will be remited to comparation. In conclusion will be designed recommendations to reduce indebtednessing of Czech republic in the current situation.

Keywords

Deficiency of national budget, fiscal policy, economic crisis, national budget, public debt.

Obsah

Seznam obrázků	9
Seznam tabulek	10
Seznam zkratk a značek.....	11
Úvod	13
1 Veřejné finance a fiskální politika	14
1.1 Princip nenávratnosti	14
1.2 Princip neekvivalence	14
1.3 Princip nedobrovolnosti	14
1.4 Pozitivní a normativní pohled na veřejné finance	15
1.5 Alokační funkce.....	15
1.6 Redistribuční funkce	15
1.7 Stabilizační funkce.....	16
1.8 Fiskální politika	16
1.8.1 Nástroje fiskální politiky	16
1.8.2 Typy fiskální politiky	17
2 Státní rozpočet.....	19
2.1 Rozpočtová soustava.....	19
2.2 Státní rozpočet	19
2.2.1 Hlavní znaky státního rozpočtu	19
2.2.2 Příjmy státního rozpočtu	20
2.2.3 Výdaje státního rozpočtu.....	21
2.2.4 Saldo státního rozpočtu	22
3 Deficit státního rozpočtu	23
3.1 Druhy deficitu státního rozpočtu	23
3.1.1 Časové hledisko	23

3.1.2	Cyklický a strukturální deficit	23
3.1.3	Primární a sekundární deficit	24
3.2	Příčiny deficitu státního rozpočtu	24
3.2.1	Pasivní příčiny deficitu	24
3.2.2	Aktivní příčiny deficitu	24
3.3	Důsledky deficitu státního rozpočtu	25
3.4	Krytí deficitu státního rozpočtu	26
3.4.1	Peněžní (emisní) financování	26
3.4.2	Dluhové financování	26
3.4.3	Prodej státních aktiv	27
3.5	Veřejný dluh	27
3.5.1	Členění veřejného dluhu	28
3.5.2	Řešení veřejného dluhu	28
4	Státní rozpočet České republiky a jeho deficitnost	30
4.1	Rozpočtová soustava ČR	31
4.2	Státní rozpočet ČR	32
4.2.1	Příjmy státního rozpočtu ČR	32
4.2.2	Výdaje státního rozpočtu ČR	34
4.3	Deficit státního rozpočtu ČR	37
4.3.1	Krytí deficitu státního rozpočtu ČR	38
4.4	Veřejný dluh ČR	39
4.5	Současná opatření vlády ČR	42
5	Státní rozpočet Slovenské republiky a jeho deficitnost	45
5.1	Rozpočtová soustava SR	45
5.2	Státní rozpočet SR	46
5.2.1	Příjmy státního rozpočtu SR	46
5.2.2	Výdaje státního rozpočtu SR	48

5.3 Deficit státního rozpočtu SR	50
5.4 Veřejný dluh SR	51
5.5 Současná opatření vlády SR	52
6 Komparace vývoje a současné situace Slovenské a České republiky ..	54
6.1 Komparace vývoje státního rozpočtu ČR a SR	54
6.2 Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR.....	56
6.3 Komparace současných opatření ČR a SR.....	58
7 Shrnutí a návrh vhodných řešení prohlubujícího se zadlužování ČR .	60
Závěr	61
Seznam použité literatury	62
Seznam příloh.....	69

Seznam obrázků

obr. 1 Hospodářský cyklus	17
obr. 2 Příjmy státního rozpočtu	21
obr. 3 Výdaje státního rozpočtu.....	22
obr. 4 Rozpočtová soustava České republiky	31
obr. 5 Příjmy státního rozpočtu ČR (1/2).....	33
obr. 6 Příjmy státního rozpočtu ČR (2/2).....	34
obr. 7 Výdaje státního rozpočtu ČR (1/2)	36
obr. 8 Výdaje státního rozpočtu ČR (2/2)	36
obr. 9 Saldo státního rozpočtu ČR (1/2).....	37
obr. 10 Saldo státního rozpočtu ČR (2/2).....	38
obr. 11 Vývoj nominálního HDP ČR.....	40
obr. 12 Struktura veřejného dluhu ČR (%)	41
obr. 13 Podíl veřejného dluhu ČR na HDP (%)	42
obr. 14 Rozpočtová soustava Slovenské republiky	46
obr. 15 Příjmy státního rozpočtu SR (1/2)	47
obr. 16 Příjmy státního rozpočtu SR (2/2)	48
obr. 17 Výdaje státního rozpočtu SR (1/2).....	49
obr. 18 Výdaje státního rozpočtu SR (2/2).....	49
obr. 19 Saldo státního rozpočtu SR (1/2)	50
obr. 20 Saldo státního rozpočtu SR (2/2).....	51
obr. 21 Vývoj nominálního HDP SR.....	51
obr. 22 Podíl veřejného dluhu SR na HDP (%).....	52
obr. 23 Komparace salda státního rozpočtu ČR a SR (1/2)	54
obr. 24 Komparace salda státního rozpočtu ČR a SR (2/2)	55
obr. 25 Komparace vývoje HDP ČR a SR	56
obr. 26 Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR v % HDP	57

Seznam tabulek

tab. 1	Financování schodku státního rozpočtu České republiky	38
tab. 2	Náklady dluhové služby ČR (v mld. Kč).....	39
tab. 3	Veřejný dluh České republiky.....	41
tab. 4	Podíl veřejného dluhu ČR na HDP (%).....	42
tab. 5	Veřejný dluh Slovenské republiky	52
tab. 6	Komparace vývoje schodku státního rozpočtu ČR a SR pomocí bazických indexů .	55
tab. 7	Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR v mil. EUR.....	57
tab. 8	Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR pomocí bazických indexů	58

Seznam zkratek a značek

€	Euro
ČR	Česká republika
CZK	kódové označení České koruny
DP	dluhový poměr
DPH	daň z přidané hodnoty
ERM II	Evropský mechanismus směnných kurzů II
ESA 95	Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 1995
EU	Evropská unie
EUR	kódové označení měny Euro
FO	fyzická osoba
HDP	hrubý domácí produkt
Kč	Koruna česká
Kčs	Koruna česko-slovenská
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (politická strana)
ODS	Občanská demokratická strana (politická strana)
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PO	právnícká osoba
Sb.	Sbírka (Sbírka zákonů)
SP	sociální pojištění
SR	Slovenská republika
SZ	Strana zelených (politická strana)
TOP09	politická strana; motto: tradice, odpovědnost, prosperita; rok vzniku 2009
VÚC	Vyšší územný celok (SR)
VÚSC	Vyšší územně samosprávný celek (ČR)

VV	Věci veřejné (politická strana)
ZP	zdravotní pojištění
ZÚSC	Základní územně samosprávný celek (ČR)
Z. z.	Zbierka zákonov

Úvod

V období doznívání současné hospodářské krize je fiskální politika a s ní zejména státní rozpočet a jeho deficit diskutovaným tématem nejen v oblasti vysoké politiky, ale i v běžných domácnostech.

Cílem této práce tedy je analyzovat rostoucí zadluženost České republiky mezi lety 1990 a 2012 a současnou situaci za hospodářské krize. Dále poté komparovat tyto poznatky se Slovenskou republikou a na základě toho vyvodit doporučení pro řešení situace České republiky v dané oblasti.

Práce nejprve uvede základní principy veřejných financí a základní principy fiskální politiky. Z oblasti fiskální politiky bude podrobně rozebrán zejména státní rozpočet a s ním související deficit a veřejný dluh.

Kapitola o státním rozpočtu se bude zabývat jeho postavením v rozpočtové soustavě, jeho příjmy a výdaji. Následující kapitola věnovaná deficitu státního rozpočtu bude zaměřena na druhy deficitu, jeho příčiny a důsledky a na jeho následné krytí. Na konci této kapitoly bude část věnovaná veřejnému dluhu, která popíše jeho členění a uvedené možná řešení.

Další část této práce se bude zabývat danou problematikou u dvou konkrétních států – České republiky a Slovenské republiky, kdy údaje o Slovenské republice budou sloužit k porovnání pro údaje zjištěné pro Českou republiku. Slovenská republika byla k porovnání vybrána zejména pro dlouholetou společnou historii s Českou republikou, pro podobnost obou ekonomik a také proto, že mentalita lidí, včetně těch, kteří zemi řídí, je si podobná, tudíž se dá předpokládat obdobný vývoj.

U obou zemí bude krátce nastíněna rozpočtová soustava. Dále se rozeberou příjmy a výdaje státního rozpočtu. Následovat bude rozbor salda státního rozpočtu a rozbor veřejného dluhu těchto zemí. Následovat budou opatření, kterými se vlády obou zemí snaží zmírnit dopady současné hospodářské krize.

V následujících kapitolách dojde k souhrnu a komparaci zjištěných informací o obou státech. Budou také připojeny návrhy možných řešení pro Českou republiku, jak už v oblasti zadluženosti, tak i v rámci řešení dopadů hospodářské krize.

1 Veřejné finance a fiskální politika

Ucelená teorie veřejných financí se začíná formovat v 19. století. K hlubšímu propracování poté dochází v průběhu století 20. Lidé však vždy hledali systém alokace (rozmístění) zdrojů, který by byl co nejefektivnější a umožnil by dosahování maximálního užítku při dostupných zdrojích. V primitivních společenstvích rozhodovaly zvyky a tradice, ve vyspělých společenstvích se problém alokace zdrojů řeší tržním či příkazovým systémem. Dosavadní vývoj společnosti zatím vyzdvihuje tržní systém jako efektivnější, co do alokace zdrojů tak do rozhodování. [36][37]

Veřejné finance jsou peněžní vztahy, které vznikají při rozdělování a použití peněžních prostředků spojených s činností veřejných institucí. [37] Tyto vztahy podléhají vládnímu finančnímu plánu, který je schválen parlamentem a nabývá podobu zákona. Pro tyto specifické peněžní vztahy platí tyto tři principy: nenávratnost, neekvivalence a nedobrovolnost. [13]

1.1 Princip nenávratnosti

Princip nenávratnosti je založen na tom, že plátcí konkrétní peněžní částky (např. daně) nevzniká žádný právní nárok na její vrácení nebo na jakoukoliv protislužbu. Stát si však částku vybranou na daních neponechá, ale použije ji na hrazení veřejných výdajů, z nichž má většina občanů prospěch. Podstatné je, že neexistuje žádný individuální nárok na čerpání zdrojů vytvořených zdaněním odvoditelný z individuální míry zdanění. Tuto skutečnost odráží druhý základní princip, určující zvláštní povahu veřejných financí, a to princip neekvivalence. [13]

1.2 Princip neekvivalence

Princip neekvivalence říká, jak je již uvedeno výše, že to, kolik každý jednotlivec přerozdělováním prostřednictvím státního rozpočtu (přímo či nepřímo) získal, vůbec nezávisí na tom, kolik tímto přerozdělováním (přímo či nepřímo) ztratil. [13]

1.3 Princip nedobrovolnosti

Je samozřejmé, že do peněžního vztahu s výše uvedenými rysy nevstoupí ekonomický subjekt dobrovolně. Pohyby peněz od ekonomických subjektů ke státu proto musí být vynuceny. V demokratické společnosti se tak děje prostřednictvím zákona. [13]

1.4 Pozitivní a normativní pohled na veřejné finance

Pozitivní pohled na veřejné finance se opírá o poznatky teorie veřejné volby¹. Ke státním zásahům se staví kriticky a je možno jej zařadit mezi teorie vládních selhání.² [13]

Výchozím bodem normativního pohledu na veřejné finance je naopak zdůrazňování jejich společenské potřebnosti. Ta je odvozena z předpokladu ekonomické nutnosti existence veřejného sektoru. Normativní přístup se proto opírá o poznatky teorie tržního selhání³ a vyvozuje z nich základní funkce veřejných financí⁴ - alokační, redistribuční a stabilizační. Každá z těchto funkcí vyjadřuje jiné důvody pro existenci systému veřejných financí, tedy jiné zdůvodnění nutnosti veřejných výdajů. [13][36]

1.5 Alokační funkce

Alokační funkce veřejných financí je činností, při které se stát prostřednictvím veřejných rozpočtů snaží co nejefektivněji alokovat, tj. rozmisťovat, finanční prostředky na zabezpečení statků, při jejichž produkci trh selhává. Tyto statky označujeme jako statky veřejné. Mezi veřejné statky lze zařadit například obranu státu, hasičský záchranný sbor, školství a veřejné osvětlení. [37][62]

Při alokaci je důležité vytvořit správný poměr mezi tržními a veřejnými statky. Dále je potřeba určit skladbu produkovaných veřejných statků a určit cílovou skupinu obyvatel, pro kterou budou veřejné statky určeny. Nedílnou součástí alokace je i její efektivní financování. [37]

1.6 Redistribuční funkce

Cílem redistribuce je zmírnění nerovnosti mezi subjekty. Toho lze dosáhnout například progresivními daněmi, vyšším zdaněním tzv. luxusního zboží nebo sociálními transfery. Redistribuční činnost je výsledkem solidarity a vede k celkovému rozvoji společnosti. [36][37]

Je však obtížné nalézt správnou míru redistribuce. Záleží zejména na tom, co je v dané společnosti považováno za spravedlivé a morálně únosné a to zejména proto, že postavení

¹ Více o teorii veřejné volby například v [13], [36] nebo [62].

² Více o teorii vládních selhání například v [13], [36] nebo [62].

³ Více o teorii tržních selhání a nutnosti státních zásahů například v [36].

⁴ Někdy označovány jako fiskální funkce. [36]

občana ve společnosti by mělo alespoň do jisté míry záviset na jeho osobních schopnostech a využití osobního kapitálu. [37]

1.7 Stabilizační funkce

Stabilizační funkce obsahuje činnosti, s jejichž pomocí se stát snaží o rovnováhu makroekonomických veličin⁵. Cílem je dosažení hospodářské stability a předcházení tržnímu selhání. [36][62]

Stabilizační funkce se uplatňuje zejména prostřednictvím monetární⁶ (měnové) a fiskální (rozpočtové⁷) politiky státu. [17][37]

1.8 Fiskální politika

Fiskální politika je záměrnou činností státu reprezentovaného vládou, která využívá státního rozpočtu k regulaci peněžních vztahů mezi státem a ostatními ekonomickými subjekty. Cílem je zejména stabilizovat makroekonomický vývoj země. [36] Toto činí stát prostřednictvím organizací a institucí veřejného sektoru a případně i neziskového soukromého sektoru⁸. [62]

1.8.1 Nástroje fiskální politiky

Ke stabilizaci využívá vláda různé nástroje. Mezi ty nejdůležitější patří vestavěné, neboli automatické, stabilizátory a záměrná, neboli diskreční, opatření. [37][79]

Za vestavěné stabilizátory jsou považována taková opatření, která po svém zavedení působí automaticky a nevyžadují již žádné zásahy státu. [37] Tímto automaticky v případě potřeby stabilizují ekonomiku. [81]

Jedná se o:

- Mandatorní (každoročně povinné) výdaje,
- progresivní daně z příjmu⁹ a
- transferové platby¹⁰. [81]

⁵ Makroekonomické veličiny: tempo růstu reálného HDP, míra nezaměstnanosti, míra inflace a saldo platební bilance. [81]

⁶ Více o monetární politice například v [37] nebo [81].

⁷ Někdy jsou pojmy fiskální a rozpočtová politika chápány jako mírně odlišné. Rozpočtová politika se zaměřuje na funkci alokační a redistribuční. Fiskální politika je poté zaměřena spíše na funkci stabilizační. [81]

⁸ Více o jednotlivých sektorech národního hospodářství například v [62].

⁹ U progresivního zdanění roste sazba daně s růstem základu daně. [36]

Diskreční opatření jsou opatření jednorázová a jsou zaměřena na realizaci akutních změn v národním hospodářství. [81] Tato opatření bývají často časově omezena na období nutné pro stabilizaci trhu. [37]

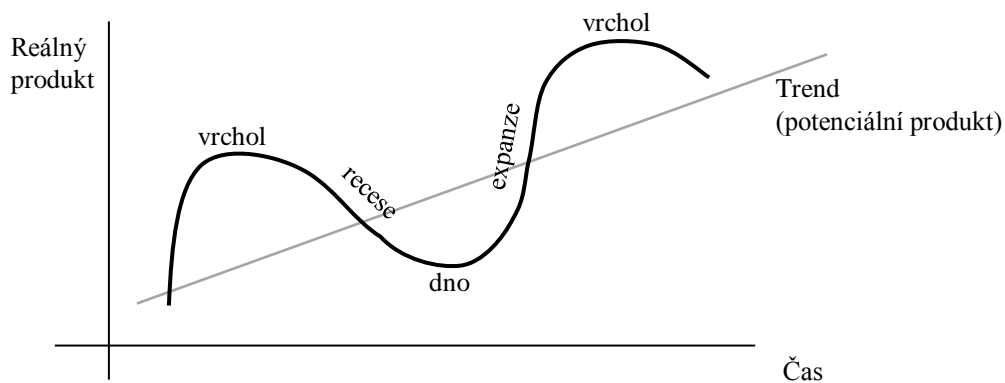
Jedná se například o:

- změnu daňových sazeb,
- zavedení nových daní,
- změnu ve výši položek vládních výdajů,
- změnu struktury vládních výdajů,
- veřejné programy a projekty zaměstnanosti. [81]

U diskrečních opatření je problémem jejich časové zpoždění, ke kterému dochází mezi určitým stavem na trhu a následným působením těchto opatření. [37]

1.8.2 Typy fiskální politiky

Ovlivňování ekonomiky v rámci fiskální politiky závisí na fázi hospodářského cyklu. [36] Hospodářským cyklem rozumíme kolísání reálného hrubého domácího produktu kolem produktu potencionálního. (viz obr. 1) [35]



obr. 1 Hospodářský cyklus

Zdroj: [35]

Fiskální politika může být v návaznosti na vývoj hospodářského cyklu expanzivní, restriktivní nebo neutrální. [36] V období recese aplikuje vláda politiku expanzivní. Pokud hrozí ekonomice přehřátí, volí se politika restriktivní. [13] Fiskální politika se označuje za neutrální v případě, že se její účinky kompenzují. [36]

¹⁰ Transfery jsou takové vládní výdaje, za které stát nezíská odpovídající protihodnotu. Jedná se například o sociální dávky, dotace a podporu v nezaměstnanosti. [63][81]

Expanzivní fiskální politika využívá přímých a nepřímých nástrojů. Mezi přímé nástroje patří zejména růst výdajů státního rozpočtu, čímž se podporuje růst agregátní poptávky¹¹. Mezi nepřímé nástroje se poté řadí zejména snižování daní, čímž lze ovlivnit růst soukromé spotřeby a soukromých investic vzhledem ke zvýšení disponibilních finančních zdrojů soukromého sektoru. Přípustná je i kombinace těchto nástrojů. Expanzivní fiskální politika vede k finanční nerovnováze. V tomto případě k deficitu státního rozpočtu, i když v praxi může být státní rozpočet i vyrovnaný. [36]

Restriktivní fiskální politika má k dispozici, stejně jako politika expanzivní, přímé i nepřímé nástroje. Mezi nástroje přímé patří především snížení výdajů státního rozpočtu. Mezi nástroje nepřímé poté patří například zvýšení příjmů státního rozpočtu. Zejména se zvyšují příjmy daňové. Přípustná je opět i kombinace přímých a nepřímých nástrojů. Stejně jako politika expanzivní, vede i politika restriktivní k finanční nerovnováze a to k přebytku státního rozpočtu. [36]

¹¹ Agregátní poptávka představuje celkové poptávané množství zboží a služeb pro konečnou spotřebu v daném státě za určité časové období. [36]

2 Státní rozpočet

Hlavním nástrojem fiskální politiky je státní rozpočet. [37] Významné postavení v rámci veřejné rozpočtové soustavy má státní rozpočet zejména díky tomu, že soustřeďuje největší část příjmů celé rozpočtové soustavy. [36][81]

2.1 Rozpočtová soustava

Rozpočtovou soustavu tvoří veřejné rozpočty a ostatní mimorozpočtové (parafiskální) peněžní fondy vytvářené, rozdělované a používané dle principů veřejných financí (nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti). [36] Dále se do rozpočtové soustavy řadí i rozpočty veřejnoprávních neziskových organizací. [37]

Rozpočtová soustava sestává ze:

- soustavy veřejných rozpočtů,
- soustavy vztahů mezi těmito rozpočty a
- soustavy orgánů a institucí, které dané rozpočty sestavují. [37]

Soustava veřejných rozpočtů poté zahrnuje:

- nadnárodní rozpočet (v případě existence nadnárodního seskupení),
- ústřední rozpočet (dle státního uspořádání se jedná např. o federální či státní rozpočet),
- rozpočty územní samosprávy (rozpočty obcí a dle členění v daném státě i rozpočty vyšších stupňů územní samosprávy),
- rozpočty veřejných podniků a veřejnoprávních neziskových organizací. [36]

2.2 Státní rozpočet

Státní rozpočet je možné popsat z různých hledisek. Primárně však představuje finanční vztahy, které zabezpečují financování rozhodujících funkcí státu v daném rozpočtovém roce. Obsahuje tedy také i očekávané příjmy a výdaje na daný rozpočtový rok. [37]

2.2.1 Hlavní znaky státního rozpočtu

Státní rozpočet je:

- centralizovaný peněžní fond,
- ústřední bilance státu,

- finanční plán,
- právní norma (nabývá formu zákona),
- nástroj řízení a
- nástroj fiskální politiky. [36][37]

2.2.2 Příjmy státního rozpočtu

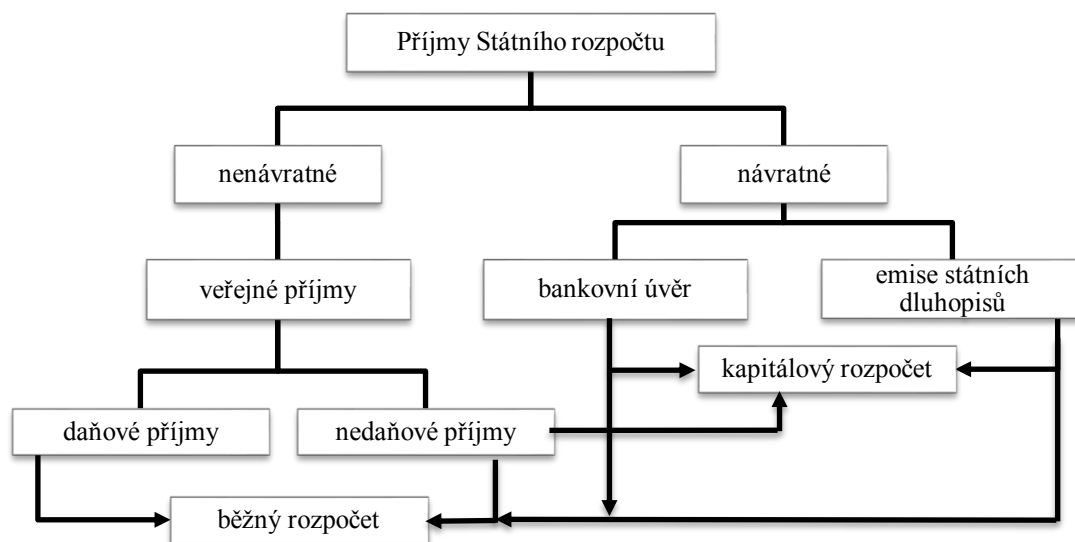
Státní rozpočet je tzv. tokovou veličinou. Prostředky na straně příjmů se tedy vytvářejí postupně v průběhu hospodářského roku. Z toho plyne, že i výdaje je možné realizovat pouze postupně. [37]

Mezi příjmy státního rozpočtu se řadí:

- přímé daně (daně z příjmu FO a PO, majetkové daně, silniční daně, apod.),
- nepřímé daně (DPH a spotřební daně),
- cla,
- sociální pojištění (důchodové, nemocenské a zdravotní pojištění, příspěvky na státní politiku zaměstnanosti apod.),
- příjmy z dříve poskytnutých úvěrů,
- příjmy z prodeje či pronájmu státního majetku,
- přijaté dotace,
- emise státních dluhopisů,
- bankovní úvěr a
- ostatní. [35][36]

Státní dluhopisy jsou dlužné cenné papíry, které slouží k financování schodku státního rozpočtu. Státní dluhopisy se rozlišují podle délky splatnosti na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Krátkodobé státní dluhopisy se nazývají také pokladniční poukázky a jsou splatné do jednoho roku. [12] Další možností financování schodku státního rozpočtu je bankovní úvěr. Přímý bankovní úvěr od centrální banky státu je však ve většině vyspělých zemí zákonem zakázán. [36]

Příjmy státního rozpočtu jsou členěny dle následujícího schématu (obr. 2) na návratné a nenávratné. Mezi nenávratné příjmy patří příjmy veřejné, a to daňové i nedaňové. Mezi příjmy návratné patří poté již zmiňované bankovní úvěry a emise státních dluhopisů.



obr. 2 Příjmy státního rozpočtu

Zdroj: [37]

2.2.3 Výdaje státního rozpočtu

Výdaje státních rozpočtů většiny zemí rostou. Nejvíce rostou výdaje redistribuční, konkrétně mandatorní transferové platby obyvatelstvu. Největší problém s růstem těchto výdajů je v zemích, které budovali tzv. stát blahobytu¹². Se zadlužováním států rostou i výdaje na dluhovou službu¹³. [36]

Mezi výdaje státního rozpočtu se řadí:

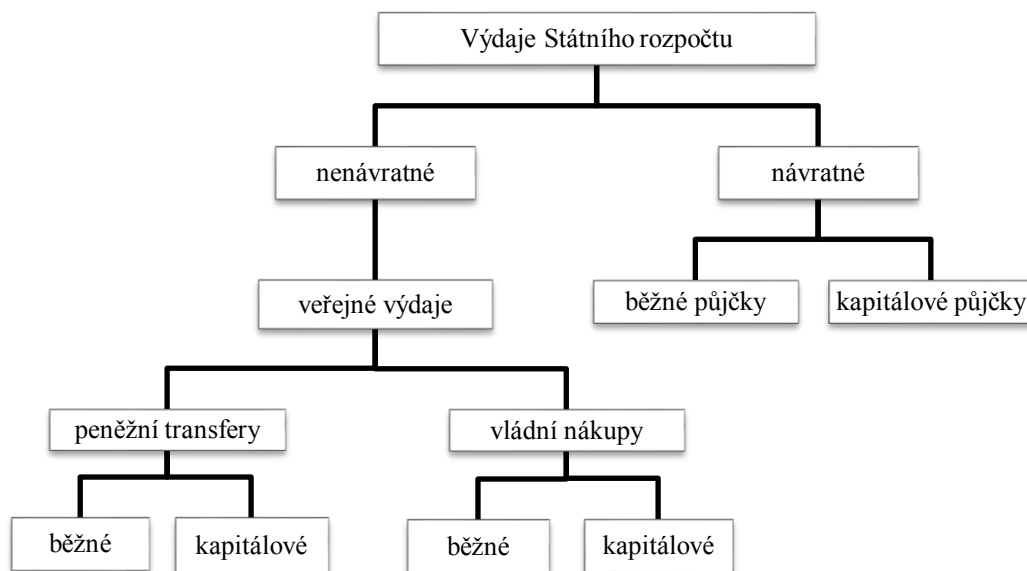
- Transferové platby domácnostem (důchody, podpory v nezaměstnanosti, sociální dávky apod.),
- subvence¹⁴ podnikům,
- běžné a investiční výdaje jednotlivých kapitol státního rozpočtu (doprava, školství, policie apod.),
- dotace,
- úroky ze státního dluhu a
- ostatní. [35]

¹² Stát blahobytu, nebo také sociální stát, je založen na výrazné redistribuci a do značné míry přebrání odpovědnosti za sociální zajištění občanů. [36]

¹³ Dluhová služba obsahuje: zaplacené úroky, uhrazené splátky vydaných dluhopisů, splátky jistin a splátky leasingu. [50]

¹⁴ Subvence je finanční podpora z veřejných prostředků s přesným účelem použití [57]

Výdaje státního rozpočtu jsou členěny dle následujícího schématu (obr. 3), stejně jako příjmy státního rozpočtu, na návratné a nenávratné. Mezi nenávratné výdaje patří výdaje veřejné, a to peněžní transfery a vládní nákupy. Mezi výdaje návratné patří poté půjčky, a to běžné a kapitálové.



obr. 3 Výdaje státního rozpočtu

Zdroj: [36]

2.2.4 Saldo státního rozpočtu

Saldo státního rozpočtu je poté získáno tak, že od příjmů státního rozpočtu jsou odečteny jeho výdaje. Saldo státního rozpočtu tedy může být:

- přebytkové (příjmy > výdaje),
- nulové (příjmy = výdaje) nebo
- deficitní (příjmy < výdaje). [35]

3 Deficit státního rozpočtu

Při sestavování a plnění státního rozpočtu by se stát neměl chovat jako podnikatelský subjekt, ale měl by dbát na rozvoj národní ekonomiky. V období recese je tedy vhodné sestavovat rozpočet deficitní, čímž dojde k růstu nabídky na trhu a následnému růstu národní ekonomiky. Negativem je však možné zadlužování státu a růst peněz v oběhu, který je spojen s inflací. [37]

3.1 Druhy deficitu státního rozpočtu

Pro správnou analýzu deficitu státního rozpočtu je důležitý čas, způsob a podstata jeho vzniku.

3.1.1 Časové hledisko

Jak již bylo řečeno výše, pro analýzu deficitu je důležitý čas, tj. období kdy k deficitu došlo. Rozlišuje se:

- deficit před začátkem rozpočtového období (označován jako rozpočtový deficit; je vytvořen již při sestavování rozpočtu),
- deficit v průběhu hospodářského roku (výsledek časového nesouladu mezi příjmy a výdaji),
- deficit na konci hospodářského roku (není-li plánován, jedná se o negativní jev a vyvolává diskuzi ohledně kvalit příslušné vlády) a
- chronický deficit (opakovaný deficit státního rozpočtu). [36][37]

3.1.2 Cyklický a strukturální deficit

Deficit státního rozpočtu má dvě složky a to cyklickou a strukturální.

Cyklický deficit je deficitem pasivním. [13] Vzniká působením hospodářského cyklu a je tedy způsoben zejména působením vestavěných stabilizátorů v období recese. [23][81]

Deficit strukturální je naopak deficitem aktivním a vzniká díky záměrným opatřením vlády, která vedou ke snížení příjmů nebo ke zvýšení výdajů státního rozpočtu. Takovýto strukturální deficit může mít ekonomické opodstatnění v podobě expanzivní fiskální

politiky, snahy o rozložení výdajového šoku¹⁵ na delší období či snahy o rozložení daňové zátěže¹⁶. Často je však pouze projevem vládního populismu. [13][81]

3.1.3. Primární a sekundární deficit

Dle podstaty vzniku je rozlišován deficit primární a sekundární. Deficit primární je tzv. bezúrokový. Jedná se o deficit daného hospodářského roku a vzniká jako rozdíl příjmů a výdajů. Deficit sekundární je deficitem úrokovým. Jedná se o úroky z nesplacených dluhů za minulá období. [37]

3.2 Příčiny deficitu státního rozpočtu

Příčiny rozpočtového deficitu se dělí na pasivní (vnější, exogenní) a aktivní (vnitřní, endogenní). [36][37]

3.2.1 Pasivní příčiny deficitu

Pasivní příčiny jsou označovány za příčiny nezaviněné. Ovlivňují ekonomiku z venku a národní ekonomika na ně musí určitým způsobem reagovat. [37] Tyto příčiny ve svém důsledku způsobují cyklický deficit státního rozpočtu. [36]

Mezi pasivní příčiny státního deficitu se řadí:

- snížená výkonnost národní či světové ekonomiky,
- výrazné zvýšení cen základních surovin na světových trzích,
- mimořádné události (např. přírodní katastrofy a válečné konflikty),
- nutnost splácet úroky z veřejného dluhu¹⁷ a
- vývoj úrokové míry (při růstu úrokových sazeb rostou i náklady dluhu). [36][37]

3.2.2 Aktivní příčiny deficitu

Aktivní příčiny deficitu státního rozpočtu jsou poté příčinami zaviněnými. [37] Ovlivňují ekonomiku zevnitř a ve svém důsledku způsobují deficit strukturální. [36]

¹⁵ Růst cen vstupů do veřejného sektoru způsobuje větší potřebu finančních prostředků. Při získání všech finančních prostředků na nákladné investice v daném rozpočtovém roce (např. pomocí výrazného zvýšení daní), dojde k výdajovému šoku. Proto se využije deficitu státního rozpočtu k rozložení nákladů na investice do několika let. [36]

¹⁶ Rozložení daňového zatížení souvisí se snahou zamezit výdajovému šoku. Deficit vzniklý k rozložení nákladů investic se během let kryje postupným zvyšováním daní. [36]

¹⁷ Více o veřejném dluhu viz podkapitola 3.5.

Mezi aktivní příčiny státního deficitu se řadí:

- expanzivní fiskální politika,
- vládní populismus,
- rozložení výdajového šoku,
- rozložení daňového zatížení a
- náklady na projekty, které měly být realizovány již v předchozím období. [36][37]

3.3 Důsledky deficitu státního rozpočtu

Příčiny rozpočtového deficitu mohou být různé, jeho důsledky jsou ale stejné. Rozlišují se důsledky:

- fiskální (makroekonomické) a
- rozpočtové (finanční). [37]

Na fiskální (makroekonomické) důsledky deficitu existují 3 základní názory¹⁸:

- neoklasický - deficit je negativní,
- keynesiánský - deficit je pozitivní,
- neoricardiánský - deficit je neutrální. [13]

Důsledky rozpočtové (finanční) se poté dělí na:

- krátkodobé a
- dlouhodobé. [13]

V krátkém období jsou důsledky rozpočtového deficitu vnímány pozitivně. Výhoda spočívá v tom, že deficit vykryje působení pasivních vlivů¹⁹ v rámci rozpočtového období. Deficit v krátkém období dále napomáhá při financování veřejných investic, u nichž je míra výnosu vyšší než úroková míra z dluhu. [13]

Z dlouhodobého hlediska jsou důsledky rozpočtového deficitu vnímány negativně. Je totiž nutné daný deficit v příštích letech krýt, což vede k růstu veřejného dluhu a dluhové služby. [36]

¹⁸ Více o názorech jednotlivých ekonomických škol v [13].

¹⁹ Viz podkapitola 3.2.1.

3.4 Krytí deficitu státního rozpočtu

Deficit státního rozpočtu je možné krýt pomocí těchto způsobů financování:

- peněžní (emisní) financování,
- dluhové financování,
- prodej státních aktiv,
- financování z vytvořené rezervy a
- financování z výnosu zvýšených daní. [37]

3.4.1 Peněžní (emisní) financování

Peněžní financování znamená krytí deficitu státního rozpočtu pomocí:

- přímého bankovního úvěru od centrální banky nebo
- úvěrovou emisí (nákup státních dluhopisů přímo od státu). [36][37]

V obou případech je jedná o tzv. monetizaci dluhu. Oba způsoby jsou však zatíženy potenciálními inflačními důsledky, proto je jejich používání ve většině zemí zákonem zakázáno. [13][36]

3.4.2 Dluhové financování

Při dluhovém financování jsou vydávány státní dluhopisy. Tyto cenné papíry poté nakupují FO i PO. Se státními dluhopisy je však spojena nutnost je do určité doby splatit a po celou dobu vyplácet jejich majiteli úroky. Dále jsou se státními dluhopisy spojeny i náklady na jejich emisi a distribuci. [37]

Podle toho, kdo dané dluhopisy zakoupí, se rozlišuje deficit krytý:

- domácím úvěrem,
- zahraničním úvěrem. [37]

Prodej státních dluhopisů na domácím trhu (domácí úvěr) znamená zároveň snížení soukromých úspor. Takovéto krytí deficitu je velmi omezené a označuje se jako vnitřní dluh. Vnější dluhem se pak označuje prodej státních dluhopisů zahraničním subjektům (zahraniční úvěr). [36]

3.4.3 Prodej státních aktiv

Financování deficitu státního rozpočtu pomocí prodeje státních aktiv je omezené. Stát může prodávat:

- cenné papíry,
- hmotný majetek (zejména půda),
- státní kapitál (podíly státu v PO, např. banky a významné podniky) a
- státní podniky (privatizace státních podniků). [37]

Stát je sice vlastníkem určitého množství aktiv, možnosti jejich prodeje jsou však omezené stejně jako jejich množství. V současné době proto tento způsob financování deficitu patří spíše mezi okrajové možnosti. [37]

3.5 Veřejný dluh

Veřejný dluh²⁰ je souhrn závazků:

- státu,
- územní samosprávy,
- mimorozpočtových fondů,
- veřejnoprávních institucí zřizovaných státem a územní samosprávou a
- veřejných podniků. [36]

Veřejný dluh je možné vyjádřit dvěma způsoby:

- v absolutní výši nebo
- jako podíl veřejného dluhu k HDP. [13]

V průběhu let roste ve většině zemí nejen veřejný dluh, ale mění se i velikost a dynamika tamní ekonomiky. Pro vyjádření dluhové dynamiky se proto využívá podíl veřejného dluhu k HDP. Podíl veřejného dluhu k HDP se také označuje jako relativní váha veřejného dluhu či jako dluhový poměr (DP). Platí:

$$DP = \frac{\text{dluh}}{\text{HDP}}. \quad [13][37]$$

²⁰ Veřejný dluh je také označován jako dluh státní či vládní. Označení vládní dluh je ale nepřesné, protože vlády se mění. [37]

3.5.1 Členění veřejného dluhu

Veřejný dluh se dále rozlišuje podle:

- způsobu vyjadřování: hrubý a čistý,
- podle lokalizace závazků: vnitřní a vnější,
- podle způsobu vykazování: oficiální a skrytý. [37]

Hrubý dluh vyjadřuje celkový objem závazků. Čistý dluh je poté hrubý dluh snížený o pohledávky popřípadě i další státní aktiva. Čistý dluh by zajisté lépe vypovídal o finanční situaci státu, je zde však problém s rozhodováním, která všechna státní aktiva odečítat, následný problém s jejich oceněním a s odhadnutím solventnosti dlužníka v případě pohledávek. [36][37]

Státní dluh je vnitřním dluhem v případě, se stát dluží domácím ekonomickým subjektům. O dluh vnější se jedná v případě, že stát dluží ekonomickým subjektům v zahraničí. [37]

Oficiální dluh je dluh vykazovaný. Skrytý dluh je dluhem potencionálním. Jedná se o záruky státu (popř. územní samosprávy) za dluhy jiných subjektů. V případě, že dlužník přestane splácet, přechází tyto dluhy na stát (popř. územní samosprávu). [36]

3.5.2 Řešení veřejného dluhu

Veřejný dluh je zatížen úroky. Jejich rostoucí výše komplikuje sestavení vyrovnaného rozpočtu v dalších letech. Snahou vlády by mělo být takovýto dluh odstranit, popřípadě alespoň snížit jeho objem v poměru k HDP. Existují dva způsoby, jako tohoto dosáhnout:

- pasivní (bez zásahu vlády) a
- aktivní (se státními zásahy). [13]

Pasivního řešení lze dosáhnout díky pozitivnímu působení exogenních faktorů²¹. A to zejména pomocí:

- tempa ekonomického růstu, které trvale převyšuje úrokovou sazbu z veřejného dluhu,
- inflace, která způsobí pokles reálné výše veřejného dluhu a
- zahraniční pomoci (granty, dary, prominutí úroků z dluhu, či dokonce dluhu samotného). [36]

²¹ Viz podkapitola 3.2.

Aktivního řešení pak lze dosáhnout díky vládním zásahům. Vláda má tyto možnosti:

- rozpočtové řešení (splácení dluhu pomocí rozpočtových přebytků),
- mimořádnou kapitálovou dávku (jednorázová paušální daň, jejíž výnos je účelově určen na umoření části veřejného dluhu),
- využití výnosů privatizace (z dlouhodobého hlediska je toto řešení negativní),
- monetizaci dluhu (nákup státních dluhopisů centrální bankou na sekundárním trhu, tj. ne přímo od státu; nedochází však ke snížení objemu dluhu, ale pouze k jeho transformaci na peníze) a
- administrativní řešení (odmítnutí existence dluhu). [13]

Účinné řešení dluhového problému aktivní cestou však omezuje nepopulárnost těchto opatření, politické tlaky a omezený časový horizont, kdy k řešení je nutné přistoupit z dlouhodobého hlediska, zatímco vlády se střídají po relativně krátkém volebním období. [13][36] Nově sestavená vláda nemá potřebu řešit zadlužení, které způsobili její předchůdci. Cílem je zůstat v přízni voličů, a proto je přísná rozpočtová politika nežádoucí. Ze stejného důvodu dochází zároveň k dalšímu přečerpání rozpočtu. Řešení rostoucího zadlužení je přenecháno další vládě v novém volebním období. [7]

4 Státní rozpočet České republiky a jeho deficitnost

Po pádu komunismu v roce 1989 vzniká roku 1990 Česká a Slovenská federativní republika. [70] Nastává období ekonomické a politické transformace, kdy je sledována zejména stabilita ekonomiky. Její růst není prioritou. [19] Každoročně jsou sestavovány 3 státní rozpočty – rozpočet federace a rozpočty jednotlivých republik. Z rozpočtu federace je financována zejména činnost ústředních orgánů federace a obrana státu. Mezi příjmy poté patří například příjmy ústředních orgánů federace, cla a podíl na výnosu některých daní. [48]

Později v roce 1993, vzhledem k neshodám obou zemí, vznikají dva samostatné státy - Česká republika a Slovenská republika. [70] Fiskální politika České republiky vychází z principů strategie transformace a stanovuje si dva hlavní cíle:

- sestavování vyrovnaného státního rozpočtu a
- postupný pokles velikosti příjmů státního rozpočtu ve vztahu k HDP, tj. postupný ústup státu z ekonomiky. [19]

Do roku 1996 pak zaznamenává česká ekonomika a s ní i státní rozpočet pozitivní vývoj. To je způsobeno zejména růstovou fází ekonomiky, značným snížením transferů do podnikatelského sektoru a ukončením finančních transferů do rozpočtu Slovenské republiky, čímž je každoročně dosahováno přebytku státního rozpočtu. Od roku 1997 dochází k prohlubování jednotlivých deficitů státního rozpočtu. [19]

Na konci roku 1997 dostává také Česká republika pozvánku do Evropské unie. V letech 1998 - 2003 probíhá proces legislativního sladění České republiky s Evropskou unií. Vše vrcholí rokem 2004, kdy se Česká republika stává členem Evropské unie.²² [66]

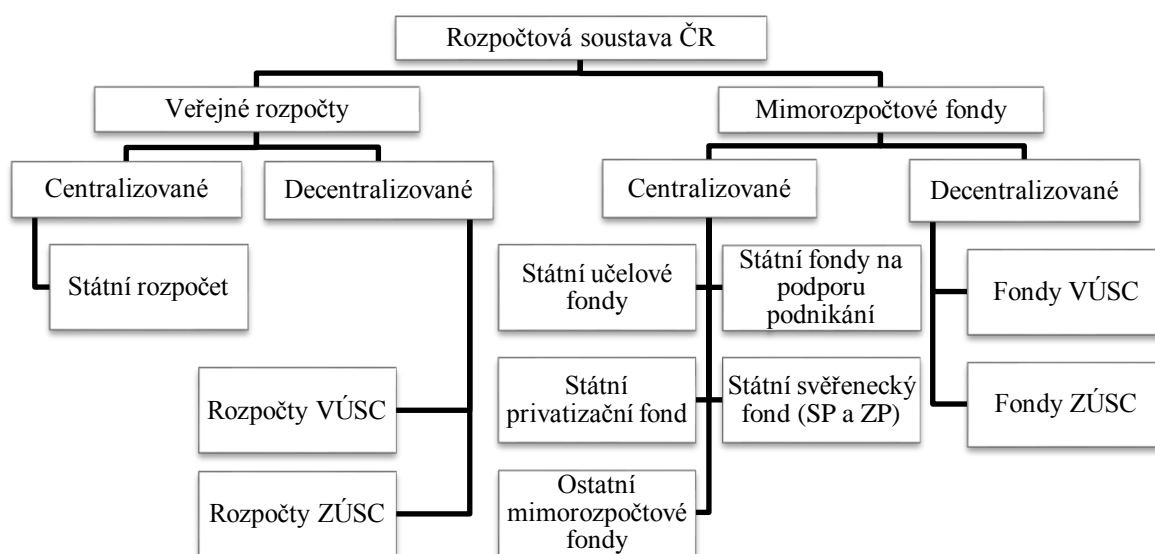
Se vstupem do Evropské unie se Česká republika zároveň zavázala přijmout euro a tím i vstoupit do eurozóny. Původní záměr byl přijmout euro někdy v letech 2009 a 2010. Plnění Maastrichtských kritérií²³ se však prozatím nedaří. Nový termín přijetí nebyl dosud stanoven. [29]

²² Více o snahách ČR o vstup do EU na www.euroskop.cz.

²³ Maastrichtská kritéria: kritérium cenové stability – průměrná inflace za 12 po sobě jdoucích měsíců nesmí překročit o více jak 1,5 procentního bodu průměr 3 zemí s nejnižší inflací; kritérium úrokové míry – úroková míra desetiletých vládních dluhopisů nesmí překročit o více jak 2 procentní body průměr úrokové míry vládních dluhopisů 3 zemí s nejlepší cenovou stabilitou; kritérium vládního deficitu –

4.1 Rozpočtová soustava ČR

V současnosti tvoří rozpočtovou soustavu České republiky soustava veřejných rozpočtů a soustava mimorozpočtových fondů²⁴ (viz obr. 4). Každá z těchto soustav funguje na centrální i decentralizované úrovni. V případě České republiky je decentralizovaná úroveň tvořena dvoustupňovou územní samosprávou, tj. Základními územně samosprávnými celky (ZÚSC), což jsou města a obce, a Vyššími územně samosprávnými celky (VÚSC), což jsou kraje. [36]



obr. 4 Rozpočtová soustava České republiky

Zdroj:[37]

Hospodaření s finančními prostředky v rámci rozpočtové soustavy upravují v České republice dva zákony. Je to zákon č. 218/2000Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů (zvaný též „velká rozpočtová pravidla republiky“) a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů (zvaný též „malá rozpočtová pravidla“). [36]

vládní deficit nesmí překročit 3% HDP; kritérium veřejného dluhu – veřejný dluh nesmí překročit 60% HDP; kritérium stability měnového kurzu – alespoň 2 roky v ERM II [38]

²⁴ O mimorozpočtových fondech České republiky více v [37].

4.2 Státní rozpočet ČR

Návrh státního rozpočtu sestavuje, na základě výsledků plnění v přechozím roce a požadavků jednotlivých ministerstev a ústředních orgánů, Ministerstvo financí ČR. [37] Návrh státního rozpočtu je dále projednán ve vládě. Ta schválený návrh předkládá Poslanecké sněmovně jako návrh zákona. Poslanecká sněmovna přijímá zákon prostou většinou. Senát o návrhu zákona nehlasuje. Na závěr je zákon o státním rozpočtu podepsán prezidentem a vyhlášen ve Sbírce zákonů ČR. [36]

4.2.1 Příjmy státního rozpočtu ČR

Mezi příjmy státního rozpočtu České republiky patří dle §6 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů, tyto položky:

- výnosy daní včetně příslušenství,
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti včetně penále,
- výnosy z podílu na clech²⁵,
- příjmy z činnosti organizačních složek státu a odvody příspěvkových organizací,
- odvod zbývajícího zisku České národní banky,
- sankce za porušení rozpočtové kázně,
- správní a soudní poplatky,
- úhrady spojené s realizací státních záruk,
- příjmy z prodeje a pronájmu majetku České republiky,
- splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých ze státního rozpočtu,
- peněžní dary poskytnuté organizačním složkám státu použité v běžném rozpočtovém roce,
- výnosy z majetkových účastí státu,
- výnosy z cenných papírů ve vlastnictví státu,
- penále za neoprávněně použité nebo zadržené prostředky poskytnuté z Národního fondu²⁶,

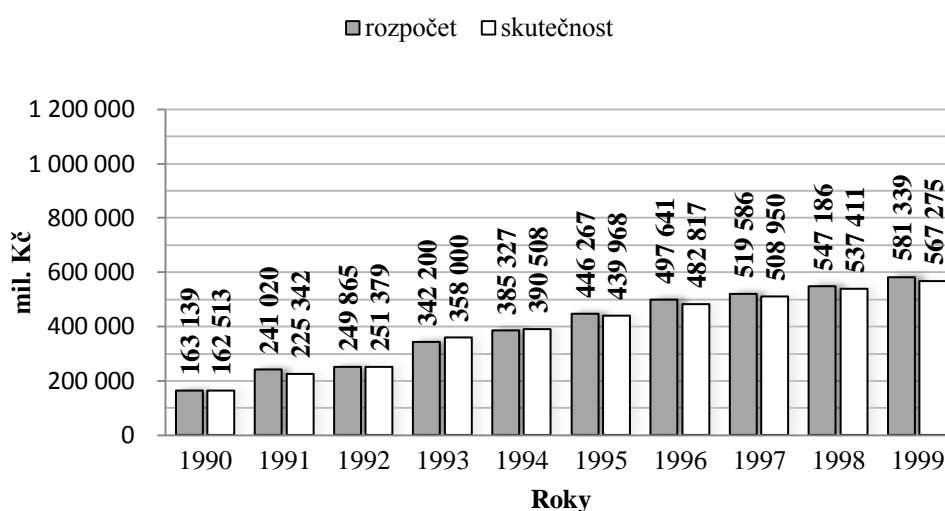
²⁵ Podle práva Evropské unie jsou celní výnosy ponechány členským státům na úhradu nákladů spojených s jejich výběrem. [47]

²⁶ Národní fond je souhrnem finančních prostředků poskytnutých z rozpočtu EU, prostředků z přechodového nástroje (Transition Facility) a prostředků finančních mechanismů vyplývajících z mezinárodních smluv. [47]

- prostředky, které byly připsány nebo odvedeny na účty Národního fondu a nemohou být mezi tyti prostředky zařazeny,
- prostředky získané od Národního fondu za prostředky vydané ze státního rozpočtu,
- pokuty a
- další příjmy stanovené tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem. [47]

Největší podíl příjmů státního rozpočtu ČR plyne dlouhodobě z daní a pojistného na sociální zabezpečení. [36] Vývoj celkových příjmů je poté zobrazen na obr. 5 a obr. 6, které jsou sestaveny na základě Přílohy A.

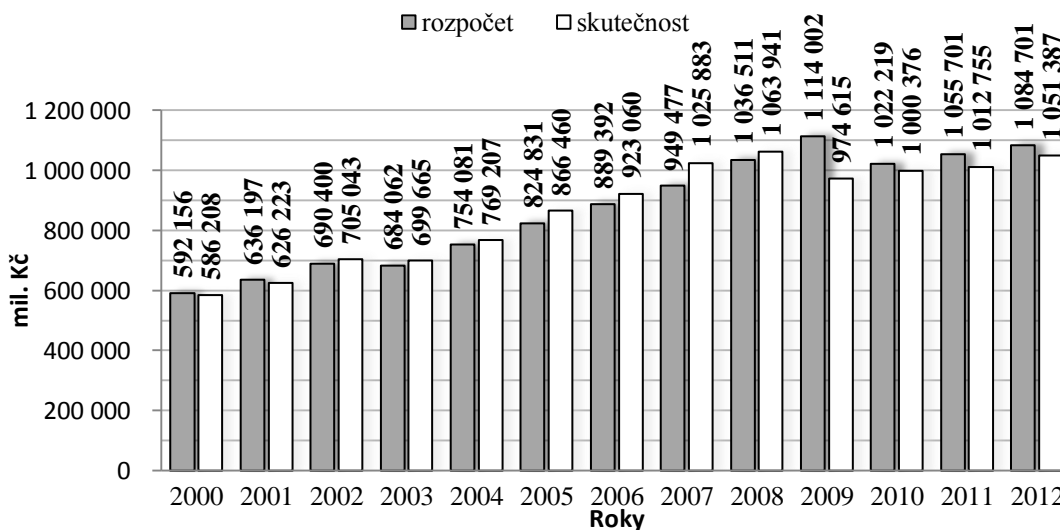
Příjmy státního rozpočtu ČR (1/2)



obr. 5 Příjmy státního rozpočtu ČR (1/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy A

Příjmy státního rozpočtu ČR (2/2)



obr. 6 Příjmy státního rozpočtu ČR (2/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy A

Je patrné, že výše příjmů každým rokem stoupá. Pokles byl zaznamenán pouze mezi lety 2002 a 2003 a poté mezi lety 2008 a 2009. V prvním případě se jedná o důsledek navýšení neopakovatelných příjmů státního rozpočtu v roce 2002 (například deblokace dluhu Ruské federace a prodej Tranzgazu) a nové legislativy, kdy v roce 2002 začal platit zákon č. 483/2001 Sb., kterým se novelizuje zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní. Tímto zákonem je územním samosprávám přiznán větší podíl na výnosu z daní. [39][46]

V druhém případě, tedy mezi lety 2008 a 2009, se poté jedná o důsledek celosvětové hospodářské krize. Největší propad byl zaznamenán u daňových příjmů, kdy v rozpočtu jen u této položky chybělo ve výsledku více jak 110 miliard Kč. [41]

4.2.2 Výdaje státního rozpočtu ČR

Mezi výdaje státního rozpočtu České republiky patří dle §7 zákona č. 218/2000Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů, tyto položky:

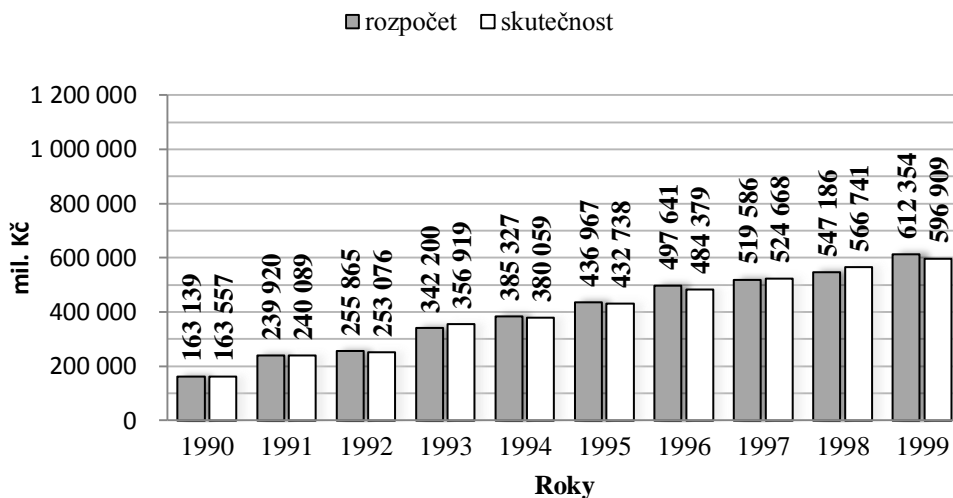
- výdaje na činnost organizačních složek státu a výdaje na činnost příspěvkových organizací v jejich působnosti,
- výdaje na dávky důchodového pojištění, dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, ostatní sociální dávky, výdaje na podporu v nezaměstnanosti, podporu při rekvalifikaci a na aktivní politiku zaměstnanosti,

- dotace a návratné finanční výpomoci územním samosprávným celkům a Regionálním radám regionů soudržnosti, dále dotace dobrovolným svazkům obcí,
- dotace a návratné finanční výpomoci FO a PO na podnikatelskou činnost a dotace FO a PO, které nevyvíjejí podnikatelskou činnost, na výstavbu, opravy, modernizace a rekonstrukce bytového fondu a na výstavbu technické infrastruktury,
- dotace FO a PO, které jsou založeny nebo zřízeny k poskytování zdravotních, kulturních, vzdělávacích a sociálních služeb a k poskytování sociálně-právní ochrany dětí,
- dotace fyzickým osobám, které nevyvíjejí podnikatelskou činnost a zabývají se chovem včel, drží plemínky, nebo jsou vlastníky nebo nájemci lesa,
- dotace občanským sdružením a příspěvky politickým stranám,
- dotace státním fondům a návratné finanční výpomoci,
- dotace nadacím, nadačním fondům a obecně prospěšným společnostem,
- peněžité vklady státu do akciových společností,
- nákup cenných papírů,
- peněžní dary poskytnuté do zahraničí,
- vklady, příspěvky a dotace mezinárodním organizacím,
- výdaje na realizaci státních záruk,
- výdaje související s plněním závazků k Evropským společenstvím,
- příspěvky fyzickým osobám podle zvláštního zákona,
- výdaje související s dluhovou službou,
- další výdaje stanovené zvláštním zákonem,
- výdaje na vládní úvěry,
- dotace Podpůrnému a garančnímu rolnickému a lesnickému fondu a. s.,
- dotace a návratné finanční výpomoci evropským seskupením pro územní spolupráci. [47]

Při plánování výdajů se sestavuje Střednědobý výdajový rámec. Díky tomu dochází při sestavování rozpočtu na aktuální rok i ke kontrole dlouhodobých cílů a strategických priorit. [24]

Největší podíl na výdajích státního rozpočtu ČR mají výdaje běžné (neinvestiční), mezi nimi pak výdaje mandatorní. [37] Vývoj celkových výdajů je poté zobrazen na obr. 7 a obr. 8, které jsou sestaveny na základě Přílohy A.

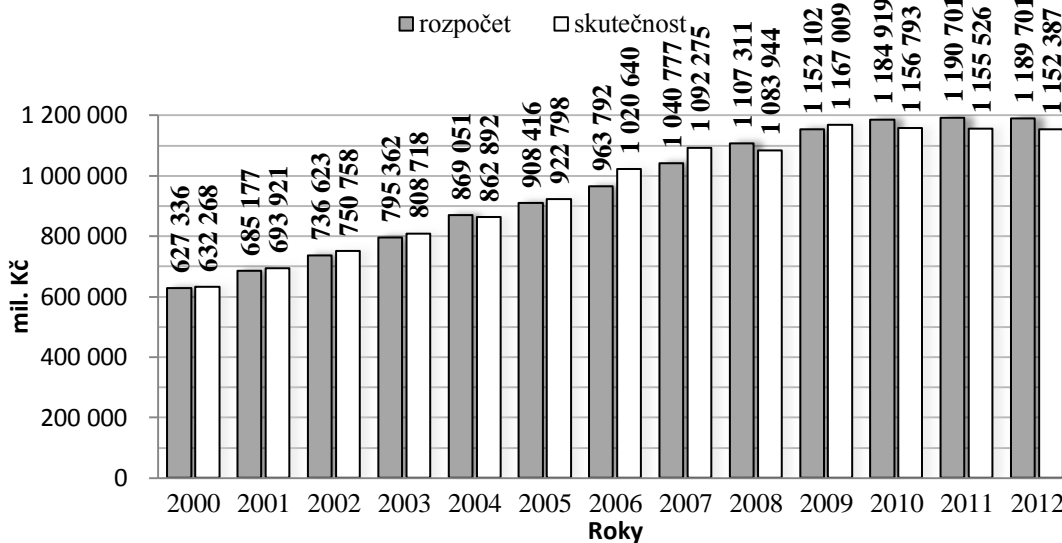
Výdaje státního rozpočtu ČR (1/2)



obr. 7 Výdaje státního rozpočtu ČR (1/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy A

Výdaje státního rozpočtu ČR (2/2)



obr. 8 Výdaje státního rozpočtu ČR (2/2)

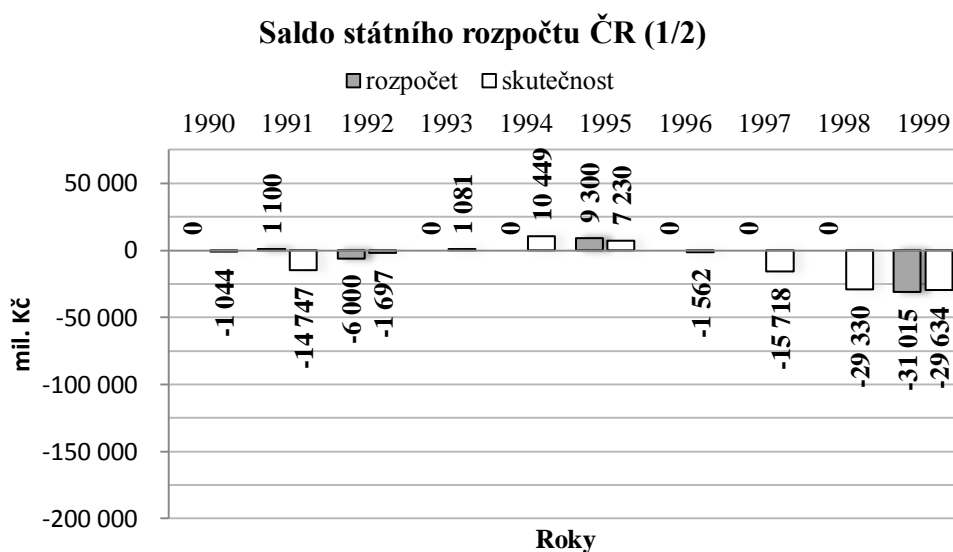
Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy A

Jak je patrné, až do roku 2007 výdaje státního rozpočtu každoročně rostly, a to jak v rozpočtované výši, tak i ve skutečné výši za celý rok. Od tohoto roku již rostou pouze výdaje rozpočtované. Výdaje skutečné, až na výkyv v roce 2009, klesají. Toto je způsobeno zejména tzv. „úspornými balíčky“, které sestavuje vláda a mají za cíl snížit výdaje státního rozpočtu a zároveň navýšit jeho příjmy. [49]

4.3 Deficit státního rozpočtu ČR

Po odečtení výdajů státního rozpočtu České republiky od jeho příjmů, získáme saldo státního rozpočtu České republiky (obr. 9 a obr. 10). V letech 1990 až 1998 byl rozpočet sestavován jako vyrovnaný, popřípadě jako přebytkový (výjimku tvoří rok 1992). V tomto období (1990 – 1998) je však státní rozpočet po skončení rozpočtového období přebytkový pouze mezi lety 1993 a 1995, v ostatních případech je výsledkem hospodaření deficit.

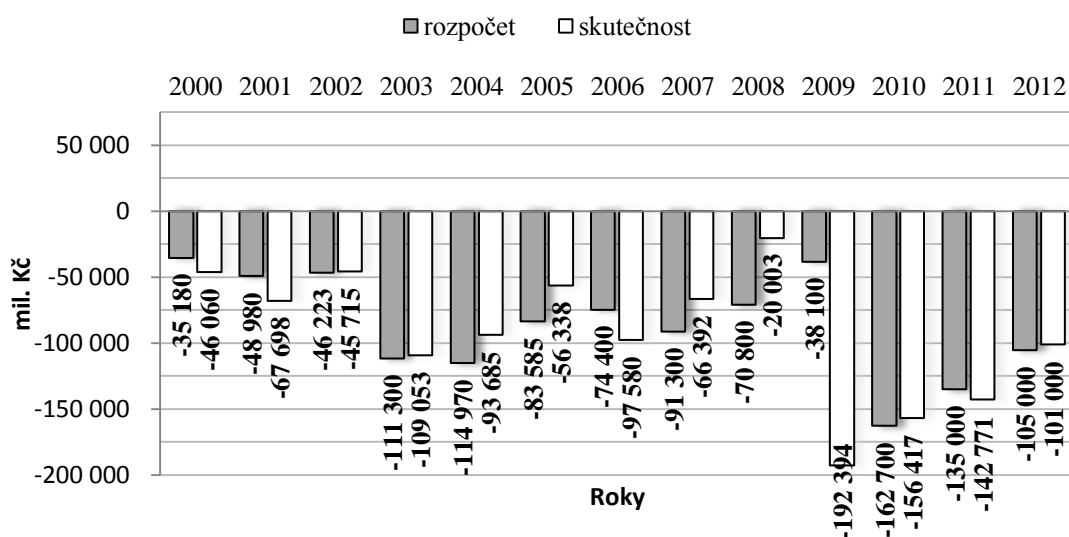
Od roku 1999 jsou již jednotlivé státní rozpočty sestavovány i uzavírány jako chronicky deficitní. Největšího deficitu bylo dosaženo za hospodářské krize v roce 2009, a to více než 192 miliard Kč. Od té doby dochází k jeho postupnému snižování.



obr. 9 Saldo státního rozpočtu ČR (1/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy A

Saldo státního rozpočtu ČR (2/2)



obr. 10 Saldo státního rozpočtu ČR (2/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy A

4.3.1 Krytí deficitu státního rozpočtu ČR

Vzniklý deficit je nutné pokrýt. Česká republika využívá dlouhodobě k jeho financování zejména státní dluhopisy (viz tab. 1). Dále jsou využívány dlouhodobé úvěry a okrajově poté účet státních finančních aktiv. Na tento účet vesměs spíše putují prostředky, které byly vybrány nad rámec výsledného schodku státního rozpočtu, než aby prodejem státních aktiv Česká republika vzniklý schodek financovala.

tab. 1 Financování schodku státního rozpočtu České republiky

Rok	Schodek		Emise státních dluhopisů		Přijaté dlouhodobé úvěry		Účet státních finančních aktiv		Ostatní	
	v mld. Kč	v %	v mld. Kč	v %	v mld. Kč	v %	v mld. Kč	v %	v mld. Kč	v %
2003	109 053	100,0%	99 506	91,2%	9 089	8,3%	458	0,4%	0	0,0%
2004	93 685	100,0%	87 061	92,9%	6 906	7,4%	-282	-0,3%	0	0,0%
2005	56 338	100,0%	46 634	82,8%	9 077	16,1%	627	1,1%	0	0,0%
2006	97 580	100,0%	82 999	85,1%	6 973	7,1%	-4 849	-5,0%	12 458	12,8%
2007	66 392	100,0%	62 818	94,6%	3 798	5,7%	-225	-0,3%	0	0,0%
2008	20 003	100,0%	20 546	102,7%	12 568	62,8%	-13 111	-65,5%	0	0,0%
2009	192 394	100,0%	185 844	96,6%	11 918	6,2%	-5 368	-2,8%	0	0,0%
2010	156 417	100,0%	149 422	95,5%	10 001	6,4%	-3 007	-1,9%	0	0,0%
2011	142 771	100,0%	139 378	97,6%	5 938	4,2%	-2 546	-1,8%	0	0,0%
2012	101 000	100,0%	99 882	98,9%	3 561	3,5%	-2 443	-2,4%	0	0,0%

Pozn.: V roce 2006 v kategorii „Ostatní“ jsou zahrnuty příjmy z aktivních krátkodobých operací řízení likvidity a krátkodobé půjčky.

Zdroj: [55][56]

S nutností krytí deficitu souvisí i růst nákladů dluhové služby (tab. 2), tj. splátek jednotlivých úvěrů a placených úroků. Nutnost platit náklady dluhové služby navyšuje výdaje státních rozpočtů v následujících letech. Výrazně se problém dluhové služby projeví u chronického deficitu. Pro zjištění rychlosti růstu dluhové služby je využito bazických indexů²⁷.

tab. 2 Náklady dluhové služby ČR (v mld. Kč)

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dluhová služba (v mld. Kč)	21,6	26,8	25,4	31,6	34,1	44,8	53,1	48,7	55,6	57,1
Bazický index (%)	100	124	118	146	158	207	246	225	257	264

Zdroj: [68]

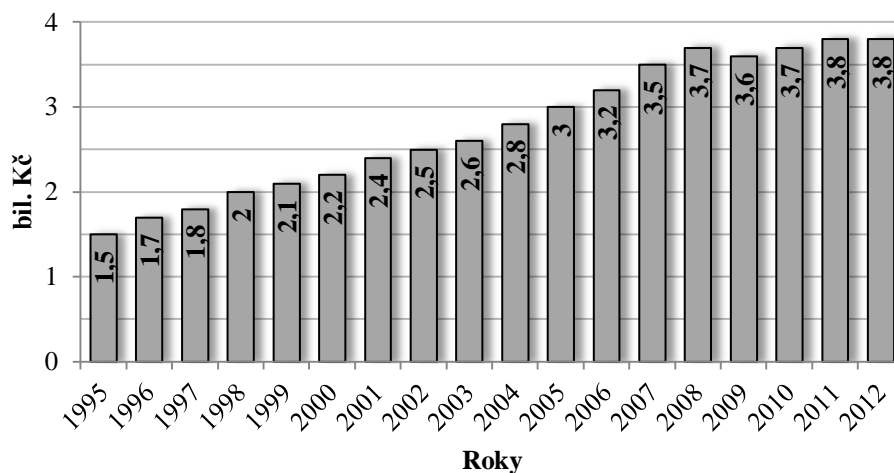
Jak je z tabulky patrné, náklady dluhové služby každým rokem rostou (výjimku tvoří mírné poklesy v letech 2005 a 2010). Výrazné navýšení dluhové služby bylo v letech 2008, 2009 a 2011. Pro rok 2012 došlo jen k mírnému navýšení, ale i tak se jedná už o více jak 2,6násobek oproti roku 2003.

4.4 Veřejný dluh ČR

Každoroční deficit státního rozpočtu přispívá k nárůstu veřejného dluhu České republiky. Nepřekročení určité výše (60%) veřejného dluhu v procentech HDP je také jedním tzv. Maastrichtských kritérií, jejichž splnění je potřebné pro přijetí měny euro. [38] Vývoj nominálního HDP České republiky je pak znázorněn na obr. 11.

²⁷ Bazický index představuje podíl hodnot v jednotlivých letech ku stejnému základu. [14] Zde je zvolen jako základ, tedy 100%, rok 2003.

Vývoj nominálního HDP ČR



obr. 11 Vývoj nominálního HDP ČR

Zdroj: [6][20]

Na počátku roku 1990 činil veřejný dluh federace 114 mld. Kč. Při rozdělení federace na dva samostatné státy byla výše dluhu rozdělena a na nově vzniklou Českou republiku připadlo 164 mld. Kč. Při tehdejší výkonnosti ekonomiky se jednalo o dluh ve výši 17% HDP. [4]

V následujících letech výše veřejného dluhu České republiky rostla (viz tab. 3). Podle metodiky ESA 95 se do veřejného dluhu zahrnuje dluh státní, dluh obcí a krajů a dluh fondů sociálního zabezpečení. [65]

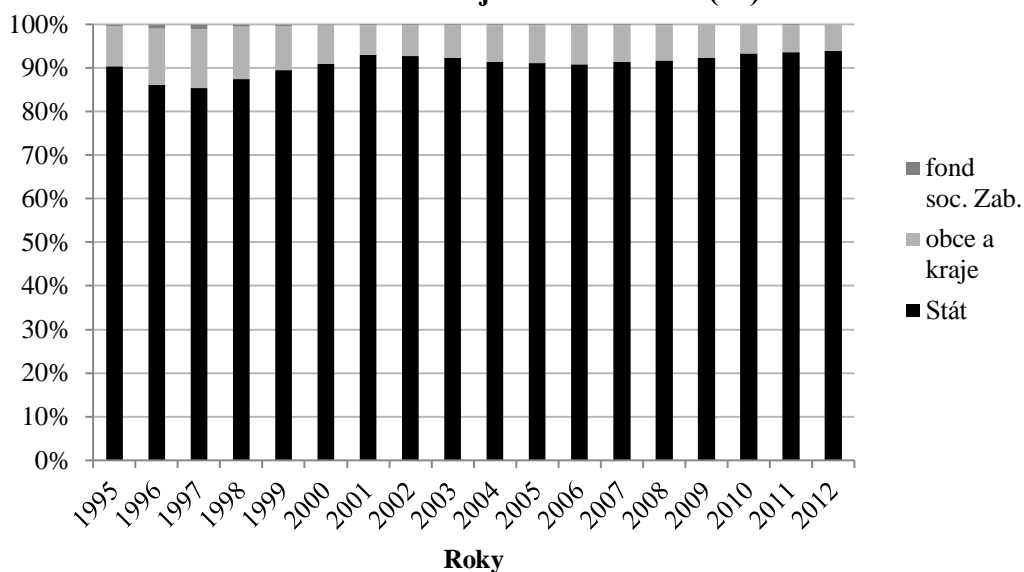
Podíl fondů sociálního zabezpečení na celkové výši veřejného dluhu je zanedbatelný. Výše zadlužení obcí a krajů v nominální výši každoročně roste (výjimkou je rok 2010), jeho podíl na celkové výši dluhu však od roku 2007 klesá. Největší podíl (viz obr. 12) mají výdaje státní, které tvoří prakticky ve všech sledovaných letech více jako 90% výše celkového veřejného dluhu.

tab. 3 Veřejný dluh České republiky

Roky	Veřejný dluh (mil. Kč)				Veřejný dluh (%)			
	stát	obce a kraje	fond soc. zab.	celkem	stát	obce a kraje	fond soc. zab.	celkem
1995	193 948	20 046	603	214 597	90,4	9,3	0,3	100
1996	180 887	27 339	1 884	210 110	86,1	13,0	0,9	100
1997	202 783	32 010	2 406	237 199	85,5	13,5	1,0	100
1998	261 208	35 983	1 325	298 516	87,5	12,1	0,4	100
1999	304 663	34 401	1 060	340 124	89,6	10,1	0,3	100
2000	367 703	35 564	678	403 945	91,0	8,8	0,2	100
2001	544 096	40 350	445	584 891	93,0	6,9	0,1	100
2002	644 826	49 782	283	694 891	92,8	7,2	0,0	100
2003	709 778	58 278	167	768 223	92,4	7,6	0,0	100
2004	775 886	71 716	184	847 786	91,5	8,5	0,0	100
2005	806 528	78 647	226	885 401	91,1	8,9	0,0	100
2006	861 737	86 211	163	948 111	90,9	9,1	0,0	100
2007	935 438	87 984	8	1 023 430	91,4	8,6	0,0	100
2008	1 013 266	91 025	47	1 104 338	91,8	8,2	0,0	100
2009	1 187 941	98 210	-179	1 285 972	92,4	7,6	0,0	100
2010	1 341 669	95 479	-191	1 436 957	93,4	6,6	0,0	100
2011	1 469 819	98 983	187	1 568 989	93,7	6,3	0,0	100
2012	1 652 419	106 454	-1	1 758 872	93,9	6,1	0,0	100

Zdroj: [65]

Struktura veřejného dluhu ČR (%)



obr. 12 Struktura veřejného dluhu ČR (%)

Zdroj:[65]

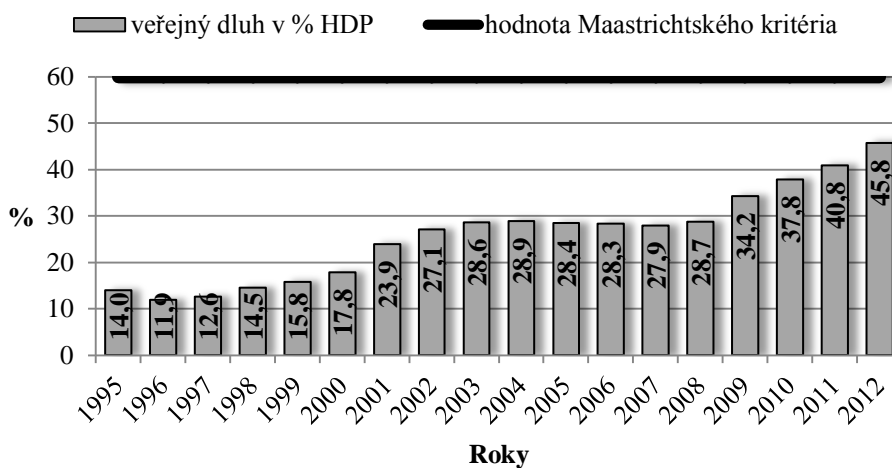
Pro dodržování Maastrichtských kritérií je nutné nepřekročit hranici 60-ti procentního podílu veřejného dluhu na HDP (viz tab. 4 a obr. 13). [37] Přestože v posledních letech (období hospodářské krize od roku 2009) podíl veřejného dluhu na HDP vzrostl o více jak 17%, je toto kritérium za celé sledované období plněno.

tab. 4 Podíl veřejného dluhu ČR na HDP (%)

Roky	Podíl veřejného dluhu na HDP (%)			
	stát	obce a kraje	fond soc. zab.	celkem
1995	12,6	1,3	0,0	14,0
1996	10,3	1,6	0,1	11,9
1997	10,8	1,7	0,1	12,6
1998	12,7	1,7	0,1	14,5
1999	14,2	1,6	0,0	15,8
2000	16,2	1,6	0,0	17,8
2001	22,2	1,6	0,0	23,9
2002	25,1	1,9	0,0	27,1
2003	26,4	2,2	0,0	28,6
2004	26,5	2,4	0,0	28,9
2005	25,9	2,5	0,0	28,4
2006	25,7	2,6	0,0	28,3
2007	25,5	2,4	0,0	27,9
2008	26,3	2,4	0,0	28,7
2009	31,6	2,6	0,0	34,2
2010	35,3	2,5	0,0	37,8
2011	38,3	2,6	0,0	40,8
2012	43,0	2,8	0,0	45,8

Zdroj: [65]

Podíl veřejného dluhu ČR na HDP (%)



obr. 13 Podíl veřejného dluhu ČR na HDP (%)

Zdroj: [65]

4.5 Současná opatření vlády ČR

Tato podkapitola bude zaměřena zejména na období hospodářské krize v České republice, tedy na období od 2009 po rok 2012. Cílem jednotlivých vlád v tomto období je co nejvíce zmírnit dopad hospodářské krize na ekonomiku. Díky tomu zároveň zachovat

dosavadní výši příjmů státního rozpočtu a zamezit nadměrnému růstu výdajů státního rozpočtu.

Česká republika je zaměřena na export, proto reagovala vláda (premiér Mirek Topolánek; koalice ODS, KDU – ČSL a SZ [25]) na měnící se situaci v zahraničí již na podzim roku 2008. [5] S účinností od 1. 1. 2009 byly sníženy sazby pojistného na nemocenské pojištění. Zaměstnancům se tato sazba snížila o 0,1% na 1% a zaměstnavatelům o 1% na 2,3% pro rok 2009 a o dalších 0,9% na 1,4% pro rok 2010. [18] Snahou opatření bylo zvýšit čisté příjmy zaměstnanců a snížit náklady zaměstnavatelů, čímž by se podpořilo zachování pracovních míst. [5]

Dalším opatřením, které mělo napomoci podnikům překonat krizové období, bylo snížení daně z příjmu právnických osob z 21% na 20% pro rok 2009 s plánem dalšího snížení pro rok 2010 na 19%. Dále byl o 2,6 mld. (na 90,3 mld. Kč) navýšen rozpočet Státního fondu dopravní infrastruktury, cílem tohoto opatření bylo podpořit zejména sektor stavebnictví. Na podporu exportu bylo pak zaměřeno navýšení kapitálu České exportní banky a v její působnosti i připravení nových, zejména úvěrových, produktů. [5]

Záměrem těchto navýšení výdajů státní bylo podpořit ekonomiku České republiky a tím navýšit i příjmy státního rozpočtu. Příjmy státního rozpočtu se však naopak propadly. Daná opatření byla tedy neúčinná.

Na konci roku 2009 proto přišel s novou vládou (premiér Ing. Jan Fischer, Csc.; úřednická vláda[64]) i nový úsporný balíček, ten nabyl platnosti 1. 1. 2010. Tímto dnem se zrušily výhody pro zaměstnavatele v oblasti nemocenského pojištění uvedené výše. Také byl navýšen maximální vyměřovací základ pro placení pojistného na sociální zabezpečení (do 2010) a zdravotní pojištění (neomezeně) z 48násobku na 72násobek. Mění se i určení výše denního vyměřovacího základu a následná výše nemocenské a peněžité pomoci v mateřství. Před začátkem účinnosti jsou zrušeny novelizace zákonů²⁸ měnících výši přídatku na dítě, výši podpory v nezaměstnanosti a délku podpůrní doby. [49] Od ledna 2010 dochází také ke zvýšení sazeb DPH. Snížená sazba vzroste z 9% na 10% a základní z 19% na 20%. [79] Zvyšují se i sazby spotřebních daní. [76]

Vláda Ing. Jana Fischera tedy šla cestou omezení výdajů a navýšení příjmů pomocí zvýšení sazeb DPH. Toto řešení se ukázalo jako účinné.

²⁸ Zákon o podpoře hospodářského růstu a sociální stability (č. 326/2009 Sb.) [53] a novela zákona o zaměstnanosti (č. 435/2004 Sb.) [74]

V roce 2011 přicházejí s novou vládou (premiér RNDr. Petr Nečas, koalice ODS, TOP09 a VV [33]) další změny. Na celý rok 2011 je zavedena tzv. „povodňová daň“, kdy je sleva na poplatníka snížena pro tento rok měsíčně o 100 Kč. Dalšími důležitými změnami jsou úpravy nemocenského pojištění (zejména pro OSVČ) a snížení podpory v nezaměstnanosti pro ty, kteří odejdou po dohodě, nebo dají sami výpověď. [77]

Cílem této vlády bylo ještě více snížit výdaje a navýšit příjmy státního rozpočtu. Cíl byl splněn, i když navýšení příjmů nebylo v takové výši, v jaké bylo rozpočtováno.

Pro rok 2012 se zvyšuje snížená sazba DPH z 10% na 14%. Jako kompenzace tohoto opatření se zvyšuje daňová sleva na dítě o 150 Kč na 1117 Kč měsíčně. Mění se způsob určení délky (a s tím souvisejících plateb) rodičovské dovolené. Roste životní i existenční minimum. Například životní minimum samostatně žijící osoby vzroste o 284 Kč na 3410 Kč. Existenční minimum poté vzroste o 180 Kč na 2200 Kč. Změny nastaly i v sociálním a zdravotním pojištění. [78]

Pro rok 2012 bylo záměrem již spíše podpořit ekonomiku k růstu podpořením spotřeby obyvatelstva. Výsledkem je růst příjmů státního rozpočtu. A i přes tato navýšení jednotlivých položek výdajů, celkové výdaje díky opatřením z minulých let klesly.

5 Státní rozpočet Slovenské republiky a jeho deficitnost

Mezi lety 1990 a 1993 je historie Slovenské a České republiky společná. Po rozdělení čekalo Slovenskou republiku vybudování prakticky všech institucí, protože ty Česko-Slovenské zůstaly českému státu. Následuje období ekonomického propadu. To je způsobeno zejména nezdary v přechodu převahy zbrojního průmyslu na výrobu pro civilní sektor. [34] K lepšímu se situace slovenské ekonomiky obrací až v roce 1998. [22]

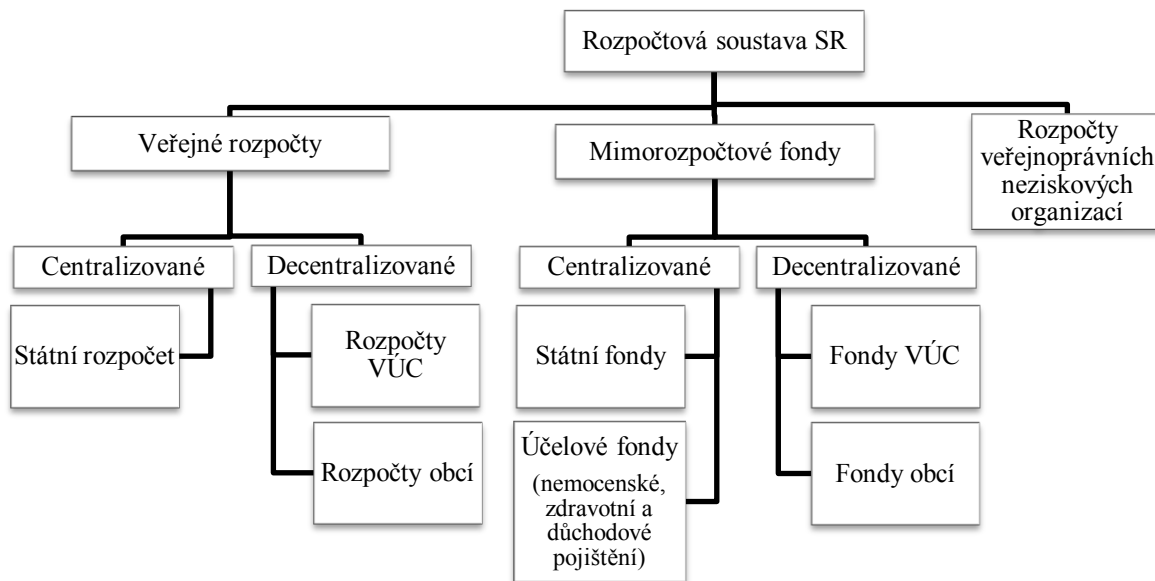
Touto dobou se také začíná vážně uvažovat o vstupu Slovenské republiky do Evropské unie²⁹. Na rozdíl od České republiky, která získala pozvání do Evropské unie již roku 1997, však jednání o vstupu Slovenska probíhají až do roku 2000. Teprve v tomto roce uznala Evropská komise Slovenskou republiku za fungující a konkurenceschopnou tržní ekonomiku, která by obstála i v konkurenci států Evropské unie. [22]

Následuje pokračování legislativního sladění Slovenska s Evropskou unií. Slovenská republika vstupuje do Evropské unie v roce 2004 stejně jako Česká republika. Zároveň se zavazuje přijmout euro jako svou měnu a stát se tak členem eurozóny. Činí tak počátkem roku 2009. [22]

5.1 Rozpočtová soustava SR

Rozpočtovou soustavu Slovenské republiky tvoří veřejné rozpočty, mimorozpočtové fondy a rozpočty veřejnoprávních neziskových organizací (viz obr. 14). Soustava veřejných rozpočtů a soustava mimorozpočtových fondů mají centrální a decentralizovanou úroveň. Na decentralizované úrovni se rozlišují rozpočty obcí a rozpočty vyšších územních celků (VÚC), tj. samostatných krajů.

²⁹ Více o vstupu SR do EU na www.euractiv.sk.



obr. 14 Rozpočtová soustava Slovenské republiky

Zdroj: [52]

Hospodaření s finančními prostředky v rámci rozpočtové soustavy Slovenské republiky poté upravuje zákon č. 523/2004 Z. z., o rozpočtových pravidlech veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 583/2004 Z. z., o rozpočtových pravidlech územní samosprávy, ve znění pozdějších předpisů. [54]

5.2 Státní rozpočet SR

Státní rozpočet Slovenské republiky sestavuje Ministerstvo financí Slovenskej republiky ve spolupráci s dalšími orgány veřejné správy. Návrh rozpočtu je předložen vládě. Ta jej po schválení předá k projednání Národnej rade SR³⁰ jako návrh zákona. [51]

5.2.1 Příjmy státního rozpočtu SR

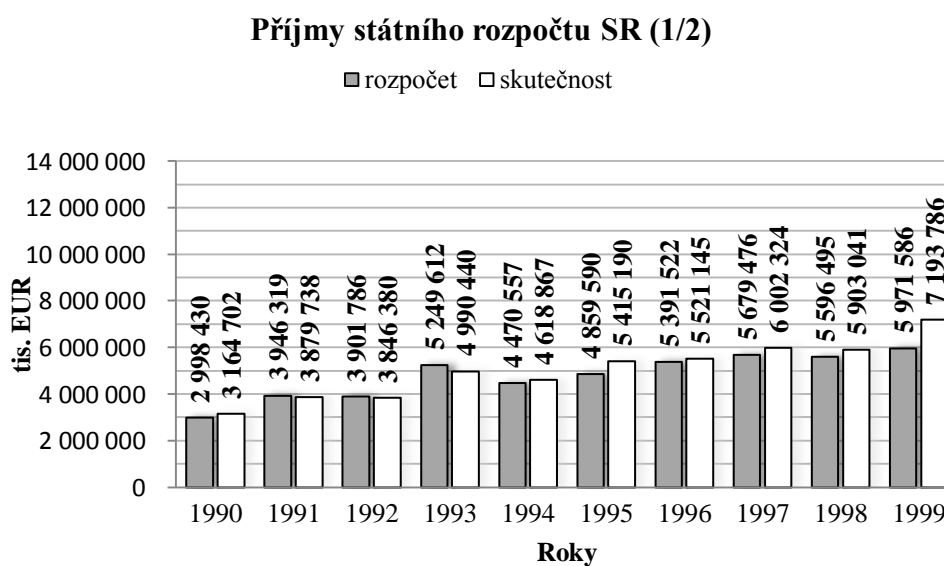
Mezi příjmy státního rozpočtu Slovenské republiky patří dle §7 zákona č. 523/2004 Z. z., o rozpočtových pravidlech veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů, tyto položky:

- daně, pokuty a jiné sankce spojené s daní, krom daní které jsou příjmem rozpočtů obcí, rozpočtů vyšších územních celků či rozpočtů jiných PO podle zvláštních předpisů,

³⁰ Slovenská republika má jednokomorý parlament, který tvoří Národna rada SR se 150 poslanci volenými na 4 roky. [40]

- poplatky, pokuty a jiné sankce spojené s poplatkem a jiné sankce podle zvláštních předpisů,
- úroky z prostředků získaných z úvěrů přijatých vládou získané za období od jejich přijetí do jejich použití,
- příjmy jednotlivých kapitol,
- vratky příspěvků, dotací a odvody vyplývající ze zúčtování finančních vztahů se státním rozpočtem,
- výnosy z majetkových účastí státu, příjmy z převodu správy majetku státu a příjmy z převodu vlastnictví majetku státu,
- odvod za porušení finanční disciplíny,
- vratky za prostředky státního rozpočtu vrácené Evropské unii v předchozích letech,
- podíl na vybraných finančních prostředcích odevzdaných do rozpočtu EU jako kompenzace výdajů souvisejících s jejich výběrem,
- úroky ze zůstatků peněžních prostředků vedených na účtech Štátnej pokladnice v Národnej banke Slovenska,
- výnosy z prostředků státního rozpočtu a
- další příjmy stanovené zvláštním zákonem. [42]

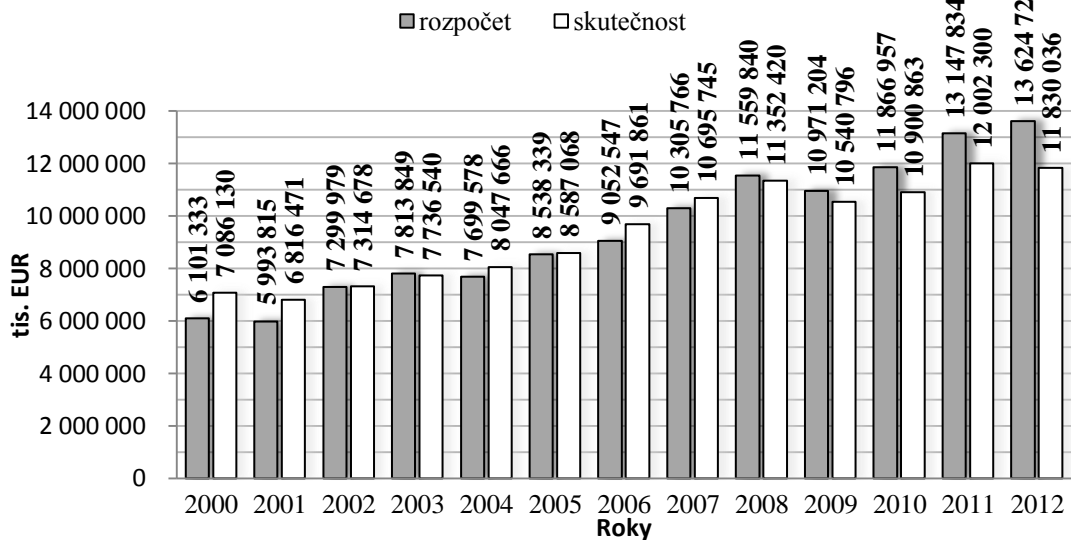
Největší podíl příjmů státního rozpočtu Slovenské republiky plyne dlouhodobě z daní. [45] Vývoj celkových příjmů je poté zobrazen na obr. 15 a obr. 16, které jsou sestaveny na základě Přílohy B.



obr. 15 Příjmy státního rozpočtu SR (1/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy B

Příjmy státního rozpočtu SR (2/2)



obr. 16 Příjmy státního rozpočtu SR (2/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy B

Příjmy státního rozpočtu Slovenské republiky každoročně, až na drobné výkyvy, rostou. Výraznější pokles je zaznamenán pouze mezi lety 2008 a 2009. Tento pokles je způsoben zejména poklesem daňových příjmů v důsledku hospodářské krize. [10]

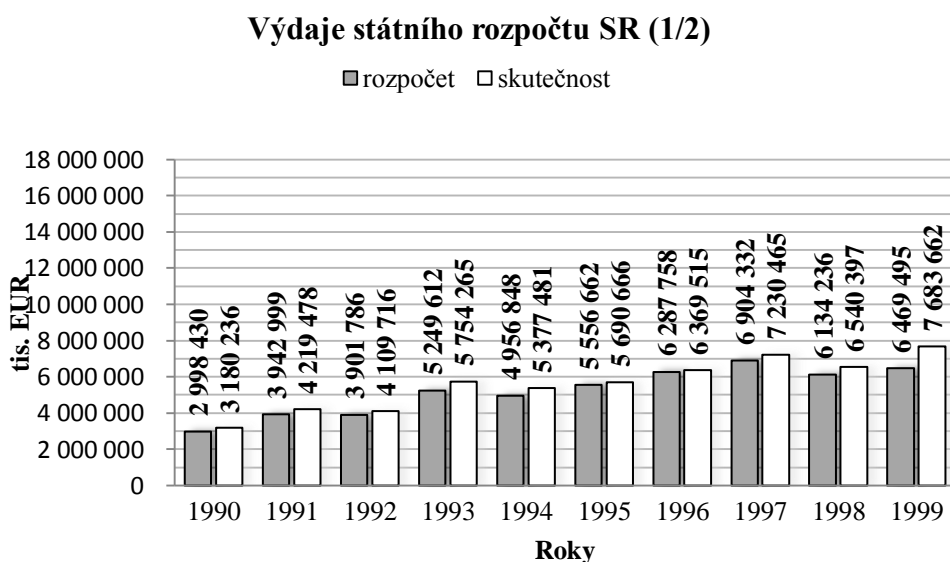
5.2.2 Výdaje státního rozpočtu SR

Mezi výdaje státního rozpočtu Slovenské republiky patří dle §8 zákona č. 523/2004 Z. z., o rozpočtových pravidlech veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů, tyto položky:

- výdaje státních rozpočtových organizací a příspěvky státním příspěvkovým organizacím,
- výdaje vyplývající z mezinárodních smluv,
- výdaje na poskytnutí mezinárodní pomoci rozvojovým zemím,
- odvody Evropské unii kromě cla a odvodů z produkce cukru,
- výdaje na úhradu nákladů přeneseného výkonu státní správy obcím a vyšším územním celkům,
- závazky státu vyplývající z plnění povinností ustanovených zvláštními předpisy,
- úroky a poplatky spojené se správou schodku státního rozpočtu a správou státního dluhu,
- úroky spojené s realizací záruky poskytnuté státem a

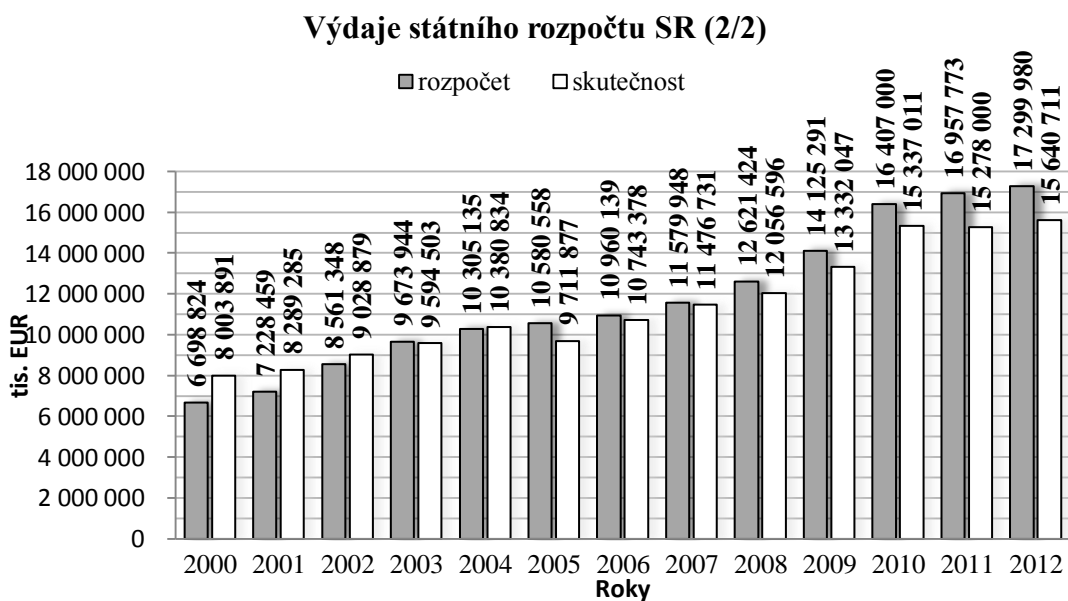
- další výdaje ustanovené zákonem o státním rozpočtu nebo jiným zvláštním zákonem. [42]

Největší podíl na výdajích státního rozpočtu SR mají transferové platby a vládní výdaje na nákup výrobků a služeb. [67] Vývoj celkových výdajů je poté zobrazen na obr. 17 a obr. 18, které jsou sestaveny na základě Přílohy B.



obr. 17 Výdaje státního rozpočtu SR (1/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy B



obr. 18 Výdaje státního rozpočtu SR (2/2)

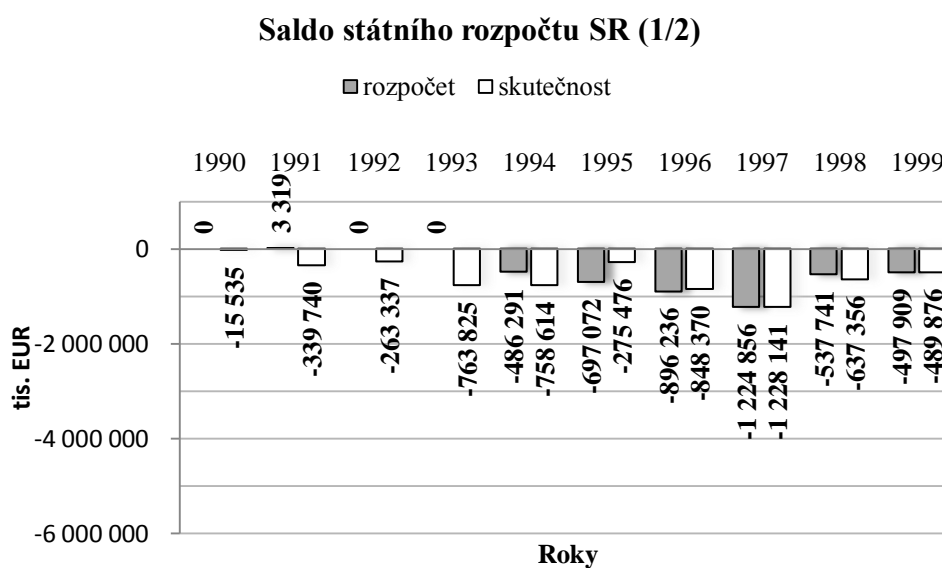
Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy B

Výdaje státního rozpočtu Slovenské republiky, obdobně jako jeho příjmy, každoročně s menšími výkyvy rostou.

5.3 Deficit státního rozpočtu SR

Po odečtení výdajů státního rozpočtu Slovenské republiky od jeho příjmů, získáme saldo státního rozpočtu Slovenské republiky (obr. 19 a obr. 20). Mezi lety 1990 a 1993 byl rozpočet sestavován jako vyrovnaný, výsledkem hospodaření byl však vždy deficit.

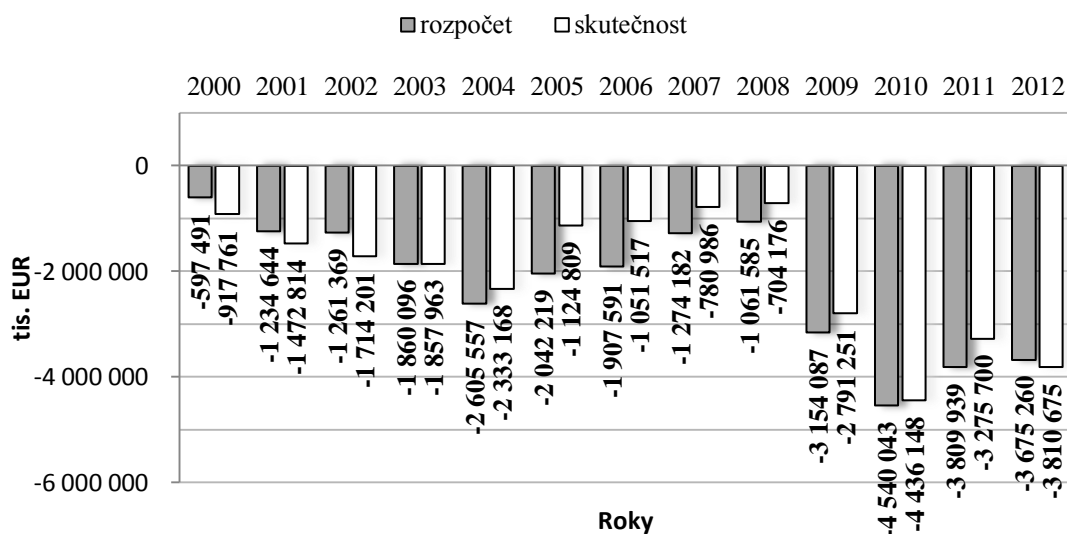
Od roku 1994 je rozpočet bez výjimky sestavován i uzavírán jako deficitní. Do roku 2004 výše deficitu narůstá, od roku 2005 dochází poté k jeho postupnému snižování. Začátkem hospodářské krize (rok 2009) je však zaznamenán prudký nárůst výše deficitu (o více jak 2 mld. EUR). Následující rok (2010) se deficit prohlubuje o dalších 1,6 mld. EUR. Za sledované období (1990 – 2012) byl v roce 2010 zaznamenán největší schodek státního rozpočtu Slovenské republiky.



obr. 19 Saldo státního rozpočtu SR (1/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy B

Saldo státního rozpočtu SR (2/2)



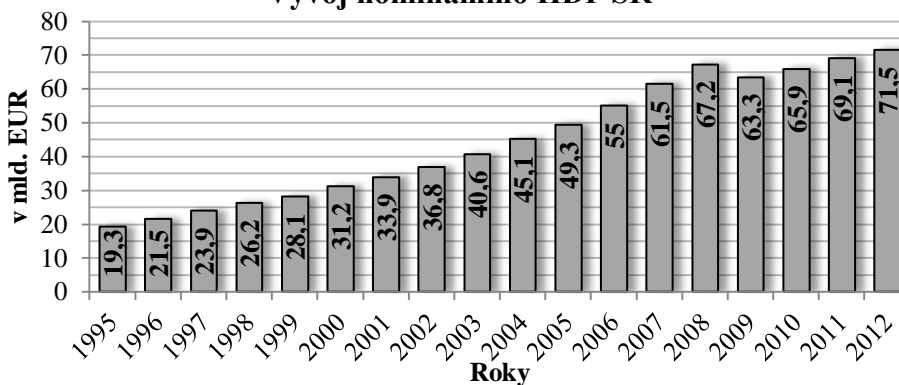
obr. 20 Saldo státního rozpočtu SR (2/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy B

5.4 Veřejný dluh SR

Veřejný dluh Slovenské republiky (tab. 5 a obr. 22), až na výjimky v roce 2002 a 2005, stále roste. Jeho podíl na HDP však byl před 2009³¹ pod hodnotou 60%, čímž bylo příslušné Maastrichtské kritérium splněno. Ani po tomto roce, i přes hospodářskou krizi, nebyla hranice 60% překročena. Podíl veřejného dluhu na HDP však vzrostl mezi lety 2009 a 2012 o více jak 16%, čímž se této hranici výrazně přiblížil. Vývoj nominálního HDP Slovenské republiky je pak znázorněn na obr. 21.

Vývoj nominálního HDP SR



obr. 21 Vývoj nominálního HDP SR

Zdroj: [21][57][58][59]

³¹ Rok přijetí měny euro ve Slovenské republice. [18]

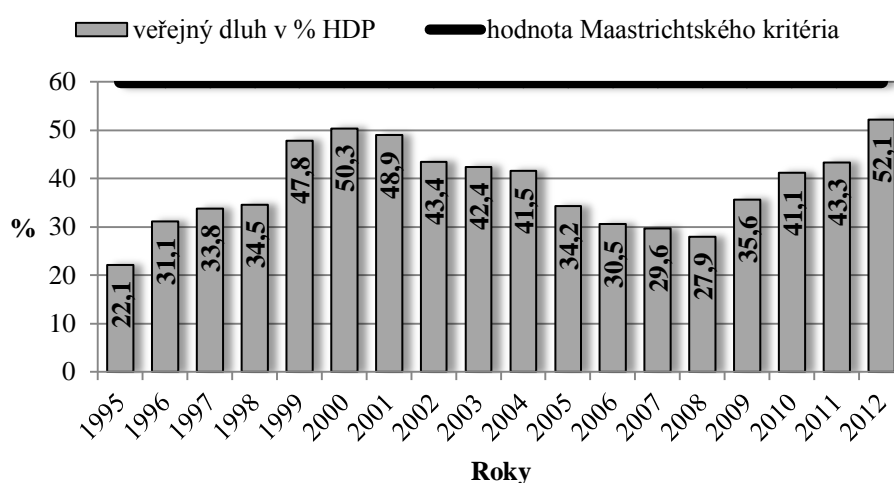
tab. 5 Veřejný dluh Slovenské republiky

Roky	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
v mil. EUR	4 266	6 695	8 051	9 029	13 440	15 682	16 554	15 979	17 205
v % HDP	22,1	31,1	33,8	34,5	47,8	50,3	48,9	43,4	42,4

Roky	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
v mil. EUR	18 726	16 847	16 802	18 198	18 624	22 331	26 998	29 911	37 244
v % HDP	41,5	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41,1	43,3	52,1

Zdroj:[11]

Podíl veřejného dluhu SR na HDP (%)



obr. 22 Podíl veřejného dluhu SR na HDP (%)

Zdroj:[11]

5.5 Současná opatření vlády SR

V této podkapitole budou opět sledována opatření zaměřená na zmírnění dopadu hospodářské krize mezi lety 2009 a 2012, nyní ale ve Slovenské republice.

Stejně jako pro českou ekonomiku, je i pro tu slovenskou důležitý export. První opatření vstoupila v platnost od 1. 3. 2009 a jednalo se o balíček opatření na podporu a udržení zaměstnanosti. V jeho rámci byl například schválen příspěvek na nově vytvořené pracovní místo, podpora zaměstnavatelů, kteří se rozhodnou nepropouštět (oboje do roku 2011) a možnost poskytnout zaměstnanci volno s náhradou mzdy s následnou nutností si přijatou náhradu odpracovat, aniž by se jednalo o přesčas (do roku 2012). [5]

Dalším úsporným balíčkem byl balíček daňových zákonů. Byla navýšena nezdanitelná část základu daně z 3 435,27 € na 4 025,70 €. Také bylo sníženo kritérium pro uplatňování

milionářské daně ze 100násobku na 86násobek. Některé druhy majetku byly přeřazeny do nižších daňových skupin, čímž se zrychlilo jejich odepisování. Zároveň byly navýšeny limity vstupních cen pro odepisování hmotného i nehmotného majetku. Na podporu automobilového průmyslu bylo zavedeno „šrotovné“, tedy výměna starého automobilu za nový s příspěvkem. [5] Největší změnou pro rok 2011 je navýšení základní sazby DPH z 19% na 20%. [8]

Opatření, která byla prováděna Slovenskou republikou, byla zejména zaměřena na podporu ekonomiky, s cílem následně navýšit příjmy státního rozpočtu.

6 Komparace vývoje a současné situace Slovenské a České republiky

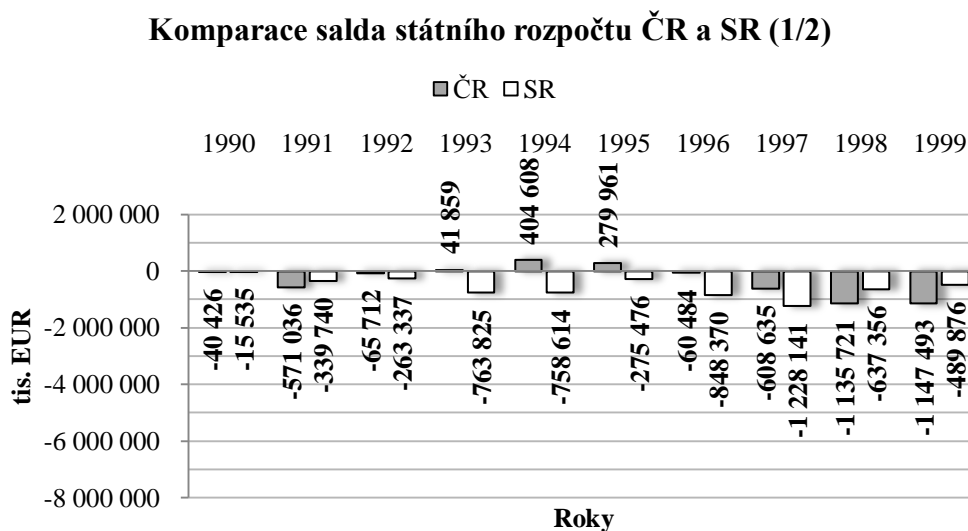
V období mezi lety 1990 a 1993 je historie a vývoj České a Slovenské republiky spojen s Českou a Slovenskou federativní republikou. I po rozpadu federace je možné pozorovat mnoho podobností mezi nyní již samostatnými státy.

Samostatná Česká republika si v prvních letech své existence vedla, co se týče hospodaření, o něco lépe (viz obr. 23). Členy Evropské unie se ale oba státy nakonec staly shodně v roce 2004. V roce 2009 Slovenská republika přijímá euro jako svou novou měnu. Česká republika tento krok prozatím zvažuje a ponechává si jako národní měnu Českou korunu.

Základní měnou pro komparaci obou zemí bude euro. Česká koruna je tedy ve všech případech přepočítána kurzem 25,825 CZK = 1 EUR. [27]

6.1 Komparace vývoje státního rozpočtu ČR a SR

Rozpočtová soustava i struktura příjmů a výdajů státního rozpočtu obou zemí je prakticky totožná³². Při porovnávání salda státního rozpočtu obou zemí (obr. 23 a obr. 24) jsou ale již patrné rozdíly.

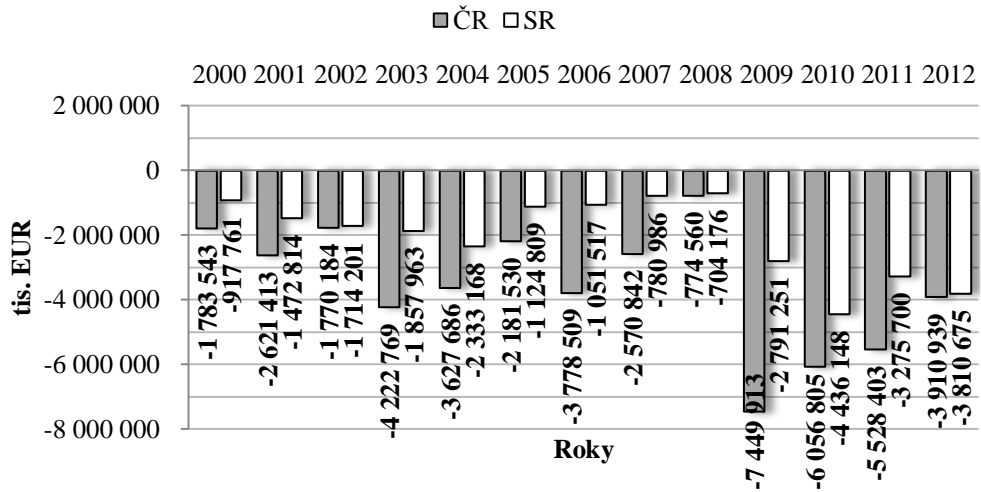


obr. 23 Komparace salda státního rozpočtu ČR a SR (1/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy C

³² Viz kapitoly 4 a 5

Komparace salda státního rozpočtu ČR a SR (2/2)



obr. 24 Komparace salda státního rozpočtu ČR a SR (2/2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy C

V období mezi lety 1993 a 1995 dosahuje Česká republika přebytku státního rozpočtu, kdežto státní rozpočet Slovenské republiky je deficitní. Dalšího významného rozdílu si lze povšimnout v období hospodářské krize (2009 – 2012). Pro lepší porovnání obou zemí v tomto období slouží tab. 6, kde je využito bazických indexů se základem v roce 2008.

tab. 6 Komparace vývoje schodku státního rozpočtu ČR a SR pomocí bazických indexů

Roky	ČR		SR	
	v tis. EUR	bazický index (%)	v tis. EUR	bazický index (%)
2008	-774 560	100%	-704 176	100%
2009	-7 449 913	962%	-2 791 251	396%
2010	-6 056 805	782%	-4 436 148	630%
2011	-5 528 403	714%	-3 275 700	465%
2012	-3 910 939	505%	-3 810 675	541%

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy C

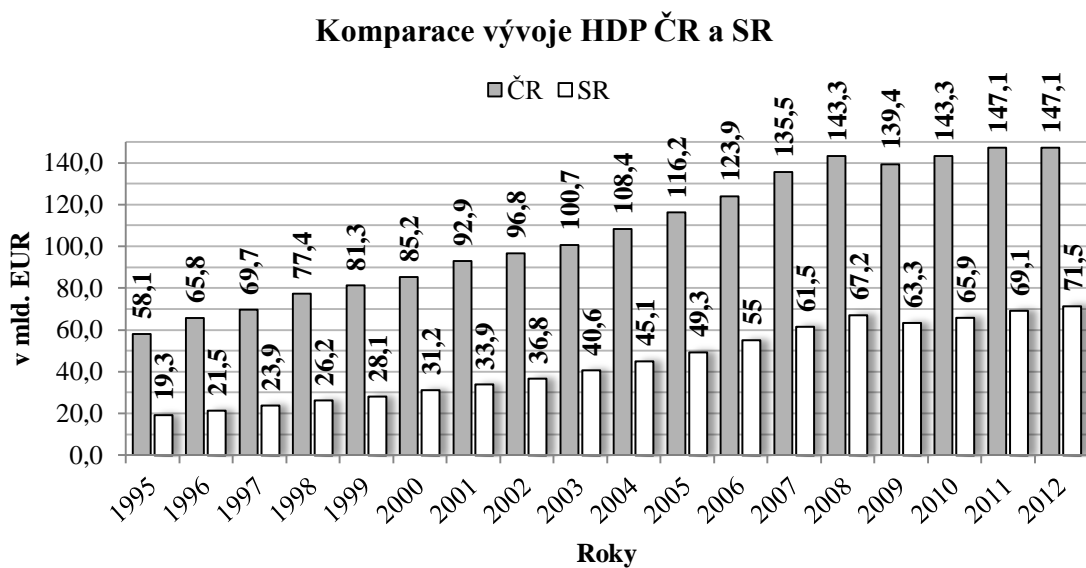
V roce 2008 oba státy dosáhly obdobně velkého deficitu státního rozpočtu. V roce 2009 je zaznamenán prudký nárůst deficitu rozpočtu České republiky na bezmála tisíc procent výše deficitu v roce 2008. V dalších letech dochází k postupnému snižování deficitu až na 505% jeho výše v roce 2008.

Slovenská republika nezaznamenala tak prudký nárůst deficitu oproti roku 2008, deficit však rostl po dobu dvou let (2009 a 2010). V roce 2011 došlo k jeho částečnému snížení, příští rok ale opět následoval nárůst na 541% výše deficitu v roce 2008. Nárůst deficitu

v roce 2012 byl způsoben zejména výrazným navýšením výdajů vyplývajících ze smluvních vztahů se železničními společnostmi z důvodu růstu cen ropy.[3]

6.2 Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR

Veřejný dluh obou zemí (viz tab. 7 a obr. 26) roste. Česká republika má však, až na rok 2008, v porovnání se Slovenskou republikou vždy menší podíl dluhu na HDP. Vývoj HDP obou zemí je poté znázorněn na obr. 25.



obr. 25 Komparace vývoje HDP ČR a SR

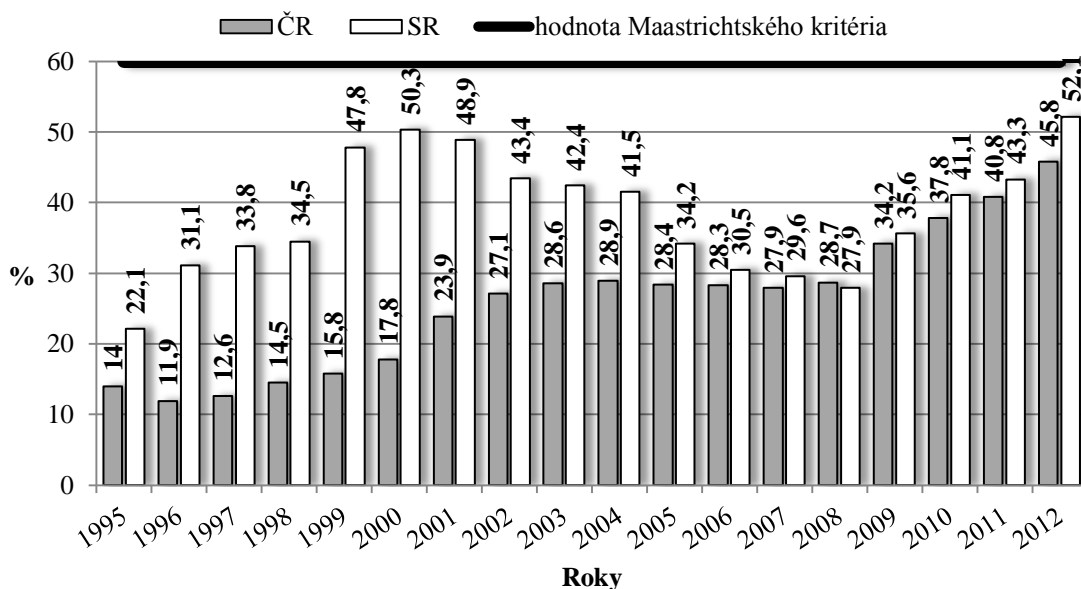
Zdroj: [6][20][21][59][60][61]

tab. 7 Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR v mil. EUR

Roky	ČR		SR	
	v mil. EUR	v % HDP	v mil. EUR	v % HDP
1995	8 310	14,0	4 266	22,1
1996	8 136	11,9	6 695	31,1
1997	9 185	12,6	8 051	33,8
1998	11 559	14,5	9 029	34,5
1999	13 170	15,8	13 440	47,8
2000	15 642	17,8	15 682	50,3
2001	22 648	23,9	16 554	48,9
2002	26 908	27,1	15 979	43,4
2003	29 747	28,6	17 205	42,4
2004	32 828	28,9	18 726	41,5
2005	34 285	28,4	16 847	34,2
2006	36 713	28,3	16 802	30,5
2007	39 629	27,9	18 198	29,6
2008	42 762	28,7	18 624	27,9
2009	49 796	34,2	22 331	35,6
2010	55 642	37,8	26 998	41,1
2011	60 755	40,8	29 911	43,3
2012	68 107	45,8	37 244	52,1

Zdroj: [11][65]

Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR v % HDP



obr. 26 Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR v % HDP

Zdroj: [11][65]

Výraznější nárůst veřejného dluhu u obou zemí je zaznamenán v období hospodářské krize po roce 2008. Pro srovnání rychlosti zadlužování v těchto letech slouží opět bazické indexy v tab. 8.

tab. 8 Komparace vývoje veřejného dluhu ČR a SR pomocí bazických indexů

Roky	ČR		SR	
	v tis. EUR	bazický index (%)	v tis. EUR	bazický index (%)
2008	42 762	100%	18 624	100%
2009	49 796	116%	22 331	120%
2010	55 642	130%	26 998	145%
2011	60 755	142%	29 911	161%
2012	68 107	159%	37 244	200%

Zdroj: vlastní zpracování na základě přílohy C

Z tabulky je patrné, že nárůst veřejného dluhu obou republik je rovnoměrný, dluh Slovenské republiky ale roste rychlejším tempem a v roce 2012 dosáhl nárůstu o 100% oproti hodnotě v roce 2008.

6.3 Komparace současných opatření ČR a SR

Při řešení a pokud možno i předcházení hospodářské krize se vláda České republiky (ODS, KDU–ČSL, SZ) vydala v roce 2008 (a následně 2009) cestou snižování odvodů sociálního pojištění a snižování daně z příjmu právnických osob. Cílem bylo zvýšit čisté příjmy soukromého sektoru a podpořit zachování pracovních míst. Výsledkem těchto snah byl enormní schodek státního rozpočtu za rok 2009 ve výši 192 mld. Kč. Cílem opatření měla být podpora a zachování podniků, díky čemuž by propad příjmů státního rozpočtu nebyl tak veliký. Kromě velkého propadu příjmů došlo ale zejména k velkému nárůstu výdajů státního rozpočtu, takže opatření zavedená touto vládou byla zcela nevhodně zvolena.

Již koncem roku 2009 byla tedy jmenována nová (úřednická) vláda, která zrušila většinu předchozích opatření předešlé vlády. Dalším krokem této vlády bylo zvýšení základní i snížené sazby DPH o 1%, tedy na 10% a 20%.

Pro rok 2011 přichází po volbách nová vláda (ODS, TOP09, VV) s povodňovou daní 100 Kč měsíčně a pro rok 2012 se zvýšením snížené sazby DPH na 14%. Jako kompenzace je zvýšena daňová sleva na dítě, existenční a životní minimum. Cílem bylo zejména navýšit příjmy státního rozpočtu.

Slovenská republika šla naopak cestou podpory vytváření nových pracovních míst, navýšení nezdánitelné části základu daně a zavedení „šrotovného“. Sazby DPH byly upraveny až v 2011, a to pouze základní sazba, která se zvedla o 1% na 20%. Slovenská republika se tedy svými opatřeními snažila zejména podpořit ekonomiku a na tomto základě poté navýšit příjmy státního rozpočtu.

7 Shrnutí a návrh vhodných řešení prohlubujícího se zadlužování ČR

Vývoj salda státního rozpočtu České republiky za období hospodářské krize (2009 – 2012) byl nejprve poznamenán prudkým nárůstem deficitu z důvodu nevhodně zvolených opatření, jako bylo snížení sazby daně z příjmů právnických osob. V dalších letech dochází, díky změně strategie nově sestavených vlád, k postupnému snižování deficitu. Tyto vlády se vydávají zejména cestou snižování výdajů a zvýšením sazeb DPH.

V současné situaci, kdy nadále přetrvává ekonomika v recesi, by bylo vhodné uposlechnout rad Mezinárodního měnového fondu a vyčkat s dalšími rozpočtovými škrty, než bude ekonomika ve fázi růstu. [30] Bylo by vhodné ale ekonomiku mírně podpořit, aniž by došlo k výraznému prohloubení zadlužení. Vhodné by bylo napodobit například styl opatření, která zavedla Slovenská republika na počátku roku 2009. Tedy podporovat pro rozvoj ekonomiky a udržení zaměstnanosti pozitivní činnosti, jako je například vytváření nových pracovních míst či podpora udržení alespoň částečného chodu podniku.

Česká republika by naopak neměla přistupovat k opatřením, která by měla mít vliv plošně na všechny subjekty dané oblasti národního hospodářství, tedy například snižování daní z příjmů PO. Tato opatření se v praxi neosvědčila jako účinná (viz rok 2009 a vláda ODS, KDU–ČSL, SZ).

Výše veřejného dluhu České republiky každým rokem stoupá, jeho podíl na HDP však nepřekročil, na rozdíl od Slovenské republiky, za sledované období 50% (respektive 46%). Výše veřejného dluhu úzce souvisí s výší každoročních deficitů státního rozpočtu. V současné době je prioritou snížení tempa růstu veřejného dluhu tím, že budou postupně snižovány deficity státního rozpočtu, a to zejména díky přechodu ekonomiky do růstové fáze hospodářského cyklu.

V případě, že ekonomika nepřejde do fáze růstu, ale bude setrvávat v recesi, bude vhodné neprovádět další škrty v oblasti výdajů státního rozpočtu, ale naopak ekonomiku mírně, ale cíleně, podporovat viz opatření zmiňovaná výše, aby nedošlo k návratu do krize a pomalu se podpořilo samovolné ozdravení ekonomiky a její růst.

Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat rostoucí zadluženost státu mezi lety 1990 a 2012 a současnou situaci za hospodářské krize. Dále poté komparovat tyto poznatky se Slovenskou republikou a na základě toho vyvodit doporučení pro řešení situace České republiky v dané oblasti.

Bylo tedy zjištěno, že od roku 1996 jsou státní rozpočty České republiky uzavírány jako chronicky deficitní. Česká republika financuje tyto deficity zejména pomocí emise státních dluhopisů, okrajově jsou využívány dlouhodobé úvěry a účet státních finančních aktiv.

V roce 2009 je zaznamenán rekordně vysoký deficit ve výši 192 mld. Kč. Od tohoto roku dochází k jeho postupnému snižování. Toho se jednotlivé vlády snaží docílit pomocí opatření, která mají omezit výdaje státního rozpočtu a navýšit jeho příjmy (např. zvýšení sazeb DPH). Snižování výdajů státního rozpočtu ČR není však snadné, protože jejich podstatnou část tvoří výdaje mandatorní. Z nich se jedná zejména o transferové platby obyvatelstvu, tedy například důchody. Nejen že demografický vývoj nelze ovlivnit, ale i řešení pomocí snížení jednotlivých dávek by nebylo společensky přijatelné. Protože snížení mandatorních výdajů by mohlo vést ke snížení poptávky na trhu, zpomalení ekonomiky a následně i k menším příjmům státního rozpočtu (zejména daň z příjmu PO a DPH).

Dále bylo zjištěno, že vývoj České republiky a Slovenské republiky je v dané oblasti obdobný. Česká republika je, v porovnání se Slovenskou republikou, o něco úspěšnější v oblasti výše veřejného dluhu a zejména jeho poměru k HDP. České republice se také lépe daří postupně snižovat výši deficitu státního rozpočtu během posledních 3 let, tedy po krizovém roce 2009.

Slovenská republika, co se týče deficitu státního rozpočtu, naopak lépe „ustála“ právě zmíněný rok 2009. Z úspěšnosti opatření, která k tomu vedla, by si Česká republika měla vzít příklad a využít je nyní, pro rok 2013, a pomoci ekonomice se dostat do růstové fáze hospodářského cyklu.

Seznam použité literatury

- [1] 6. Pokladní plnění státního rozpočtu. *Český statistický úřad* [online]. c 2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0CEsQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcz%2Fcisla%2Fcas-rady%2Fcr06.xls&ei=aVesUYDhIceS7AbkoIDQDQ&usg=AFQjCNG5Od_n2spIqtE4xK2tPFx0r5Jddg&sig2=dmdnMfBLUOrwMXtQuxkxUw&bvm=bv.47244034,d.ZGU
- [2] Analýza konvergence slovenskej ekonomiky. *Národná banka Slovenska: eurosystém* [online]. 2012 [cit. 2013-06-29]. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/Lalinsky-Analyza_konvergence_slovenskej_ekonomiky_2012.pdf
- [3] 6. Pokladní plnění státního rozpočtu: State budget current performance. *Český statistický úřad* [online]. 2.4.2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/engt/3B002BB910/\\$File/140312q406.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/engt/3B002BB910/$File/140312q406.pdf)
- [4] Český státní dluh (1989 - 2011). *OM: Outsidermedia* [online]. 18. 12. 2011 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://www.outsidermedia.cz/article.aspx?id=7034>
- [5] ČEVOROVÁ, Nina, DROTÁR, Martin, SPÁLOVSKÝ, Mojmír, STRAŇÁK, Peter. Řešení hospodářské krize – dopady na podnikatelský. [online]. 2010 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.vse.cz%2Fpolek%2Fdownload.php%3Fjnl%3Daop%26pdf%3D308.pdf&ei=FX_HUeTAGszR4QTrmYGwBA&usg=AFQjCNFjIPGRBA-TvrDI9PbKuS4HJPIA4A&sig2=KrdSKdnSX9du9TuwFy7t6Q&bvm=bv.48293060,d.bGE
- [6] Čtvrtletní odhad. *Český statistický úřad* [online]. 11.3.2013 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: [www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/hdp03111313.xls/\\$File/hdp031113.xls](http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/hdp03111313.xls/$File/hdp031113.xls)
- [7] DAFFLON, Bernard. *Local Public Finance in Europe: Balancing the budget and controlling bebt*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2002. ISBN 1-84064-878-3.
- [8] Daně a podnikání na Slovensku. *Businessinfo.cz* [online]. 25. 3. 2013 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/dane-a-podnikani-na-slovensku-31026.html>
- [9] December 2012: Stav na účtech štátneho rozpočtu v tis. €. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky* [online]. 2012, 21. 01. 2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=8775>

- [10] Deficit štátného rozpočtu v novembri dosiahol 1,576 mld. eur. PEREX, a. s. *Spravy.pravda.sk* [online]. 01.12.2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/192287-deficit-statneho-rozpocetu-v-novembri-dosiahol-1576-mld-eur/>
- [11] Dlh verejnej správy - konsolidovaný 1) v mil. EUR. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky* [online]. 30. 05. 2013 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: www.finance.gov.sk/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=7949&documentId=9929
- [12] Dluhopisy státní. *OK - investice.cz* [online]. c 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://www.ok-investice.cz/cenne-papiry/dluhopisy-statni/>
- [13] DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.
- [14] Ekonomické a matematické vzorce. *Podniková ekonomika* [online]. 20.5.2009 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.podnikova-ekonomika.cz/ekonomicke-a-matematicke-vzorce>
- [15] Ekonomické indikátory: Štátny rozpočet - príjmy v rokoch 1993-2013 (tis. EUR). *ZOZNAM.SK. O peniazoch: Finančné centrum* [online]. c 2000 - 2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://openiazoch.zoznam.sk/zivot/makro/ukazovatele.asp?iid=SRP&year=ALL>
- [16] Ekonomické indikátory: Štátny rozpočet - výdavky v rokoch 1993-2013 (tis. EUR). *ZOZNAM.SK. O peniazoch: Finančné centrum* [online]. c 2000 - 2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://openiazoch.zoznam.sk/zivot/makro/ukazovatele.asp?iid=SRV&year=ALL>
- [17] Fiskální politika. *FINANCE MEDIA A.S. Finance.cz* [online]. c 2000 - 2013 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/statni-rozpocet/fiskalni-politika/>
- [18] HEJDUKOVÁ, Jitka. Změny v nemocenském pojištění a jejich dopad na členskou základnu: I. Informace o změnách v nemocenském pojištění v roce 2008 a 2009. *Svaz průmyslu a dopravy: zástupce těch, kteří vytvářejí hodnoty* [online]. c 2009 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/ankety/zmeny-v-nemocenskem-pojisteni-a-jejich-dopad-na-clenskou-zakladnu>
- [19] Historie minulých vlád. *Vláda České republiky* [online]. c2009 - 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/!-zprava-vlady-o-stavu-ceske-spolecnosti---oddil-3--3-2-2130/>
- [20] Hrubý domácí produkt (HDP) - Česko (bil. Kč). *Euroekonom.cz: ekonomický portál* [online]. 2012 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/grafy-data.php?type=cesko-vysehdp-rok&time=0&set=1>

- [21] Hrubý domácí produkt (HDP) - Slovensko (mld. euro). Euroekonom.cz: ekonomický portál [online]. 2012 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko-data.php?type=slovensko-vysehdp-rok>
- [22] I-EUROPA, s. r. o. *Euractiv.sk: Európska únia - portál o EÚ* [online]. c 2003 - 2013 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.euractiv.sk/>
- [23] IZÁK, Vratislav. *Fiskální politika*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1669-1.
- [24] KALOUDA, František; MECH, Josef; POVOLNÝ, Pavel. *Metody analýz výdajů státního rozpočtu*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2007. ISBN 978-80-86851-75-4.
- [25] Koaliční smlouva. *Vláda České republiky* [online]. 3. 6. 2006 [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolaneck-2/3Ksmlouva.pdf>
- [26] *Konverzia.sk* [online]. [2008] [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.konverzia.sk/#>
- [27] Kurz česká koruna (CZK) - Česká republika: Aktuální kurz české koruny. *Kurz-euro.sk* [online]. 21.6.2013 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://kurz-euro.zones.sk/kurzy/CZK-koruna-ceska-republika/>
- [28] KYJAC, Pavol. Peniaze na Slovensku: (obdobie od vzniku SR do zavedenia eura). *Národná banka Slovenska: Eurosystem* [online]. únor 2011 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/MU/07_biatic0211_kyjac.pdf
- [29] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Zavedení eura v České republice* [online]. c 2005 - 2009 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index.html?filter=verejnost&rdeLocale=cs>
- [30] MMF: ČR by se měla zaměřit na podporu ekonomiky. *Patria online* [online]. 20.5.2013 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2338333/mmf-cr-by-se-mela-zamerit-na-podporu-ekonomiky.html>
- [31] Návrh štátného záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 1990: Parlamentná tlač. *Národná rada Slovenskej republiky* [online]. Bratislava, červen 1991 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=4270>
- [32] Návrh štátného záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 1992: Parlamentná tlač. *Národná rada Slovenskej republiky* [online]. Bratislava, květen 1993 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocument?documentId=287910>
- [33] NEČAS, Petr. Publikace: Rok vlády ODS, TOP 09 a VV. *Vláda České republiky* [online]. 13. 7. 2011 [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/publikace-rok-vlady-ods--top-09-a-vv-85761/>

- [34] Novovek. *História Slovenska, svetová* [online]. c 2005 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.historika.sk/slovrepublika.htm>
- [35] PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: Základní kurs*. 2. vyd. Praha: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-52-2.
- [36] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7387-049-1.
- [37] PILNÝ, Jaroslav. *Veřejné finance*. 5., dopl. a upr. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7194-963-3.
- [38] Podmínky pro přijetí eura. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Zavedení eura v České republice* [online]. c 2005 - 2013 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_podmin_prijeti.html
- [39] Pokladní plnění státního rozpočtu ČR ke konci února 2002. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 1. 3. 2002 [cit. 2013-06-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2002/2002-03-01-tiskova-zprava-6637-pokladni-6637>
- [40] Postavenie a právomoci. *Národná rada Slovenskej republiky* [online]. c 2004 - 2013 [cit. 2013-05-30]. Dostupné z: <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?SectionId=3>
- [41] Potvrzeno: Schodek rozpočtu za rok 2009 činí 192,5 miliardy korun. MLADÁ FORNTA, a. s. *E15.cz: Zprávy* [online]. 4.1.2010 [cit. 2013-06-10]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/schodek-rozpocet-za-rok-2009-cini-192-5-miliardy-korun>
- [42] Predpis č. 523/2004 Z. z.: Zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. *Zákony pre ľudí.sk* [online]. 23.09.2004, 01.01.2013 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-523/znenie-20130101>
- [43] Predpis č. 581/1991 Zb.: Zákon Slovenskej národnej rady o štátnom rozpočte Slovenskej republiky na rok 1992. S-EPI, s. r. o. *Zákony pre ľudí.sk* [online]. 20.12.1991 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1991-581>
- [44] Predpis č. 593/1990 Zb.: Zákon Slovenskej národnej rady o štátnom rozpočte Slovenskej republiky na rok 1991. S-EPI, s. r. o. *Zákony pre ľudí.sk* [online]. 20.12.1990 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-593>
- [45] Příjmy štátneho rozpočtu, daňová kvóta. *Finance.sk: Poznajte hodnotu informácie* [online]. c 2000 - 2013 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://www.finance.sk/hospodarstvo/informacie/o-statnom-rozpocete/prijmy/>
- [46] Předběžné výsledky státního rozpočtu ČR za rok 2003 podle pokladního plnění. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 5. 1. 2004 [cit. 2013-06-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2004/2004-01-05-tiskova-zprava-6388-6388>

- [47] Předpis č. 218/2000 Sb.: Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). *Zákony pro lidi.cz* [online]. 27.06.2000, 01.01.2013 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-218/zneni-20130101>
- [48] Předpis č. 563/1990 Sb.: Zákon o rozpočtových pravidlech federace. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 13.12.1990 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-563>
- [49] RANDLOVÁ, Nataša a SUCHÁ Barbora. 58720. Janotův úsporný balíček z pohledu personální praxe. *Epravo.cz* [online]. 6.11.2009 [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/prakticke-rady/janotuv-usporny-balicek-z-pohledu-personalni-praxe-58720.html>
- [50] Regulace zadluženosti obcí a krajů - ukazatel dluhové služby. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. c 2005 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zpravy_mf_12197.html?year=2008
- [51] Rozhodovanie o rozpočte. MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Rozpočet.sk: Interaktívny rozpočtový portál* [online]. c 2011, 6. 5. 2013 [cit. 2013-05-30]. Dostupné z: <http://www.rozpocet.sk/app/homepage/oRozpocte/rozhodovanieORozpocte>
- [52] Rozpočtová sústava. *Economic World* [online]. 5. 5. 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://economicworld.eu/financie/rozpocetova-sustava>
- [53] Sbírka zákonů: ZÁKON ze dne 17. června 2009 o podpoře hospodářského růstu a sociální stability. *Sagit: nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava* [online]. 17. 6. 2009 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb09326&cd=76&typ=r>
- [54] S-EPI, s. r. o. *Zákony pre ľudí.sk* [online]. c 2010 - 2013 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/>
- [55] Sněmovní tisky. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2013-08-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?str=1&o=6&PT=U&N=1&F=H&RA=20&vr=212&all=1>
- [56] Státní závěrečný účet za rok 2011. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 14. 6. 2012 [cit. 2013-08-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>
- [57] Subvence - význam slova. *Slovník cizích slov.net* [online]. c 2006 - 2012 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.net/subvence/>
- [58] Štátny záverečný účet. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky* [online]. c 2012 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3557>

- [59] Štvrťročné údaje HDP v roku 2010 v bežných cenách. Štatistický úrad Slovenskej republiky [online]. 3.3.2011 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=24132>
- [60] Štvrťročné údaje HDP v roku 2011 v bežných cenách. Štatistický úrad Slovenskej republiky [online]. 6.3.2012 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=35590>
- [61] Štvrťročné údaje HDP v roku 2012 v bežných cenách. Štatistický úrad Slovenskej republiky [online]. 6.3.2013 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=48048>
- [62] TETŘEVOVÁ, Liběna. *Veřejná ekonomie: Úvod do problému*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2003. ISBN 80-7194-544-7.
- [63] Transfery (TR). *Business.center.cz* [online]. c 1998 - 2013 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p1849-transfery.aspx>
- [64] Vláda Jana Fischera (08.05.2009-13.07.2010): Přehled členů vlády (9. 4. 2009 - 13. 7. 2010). *Vláda České republiky* [online]. 13. 7. 2010 [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jan-fischer/prehled-clenu-vlady-9--4--2009---13--7--2010--74281/>
- [65] Vládní dluh - konsolidovaný S.13 - ESA 95: Revidovaná data - notifikace jaro 2013. *Česká národní banka* [online]. 2013 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/vladni_fin_stat/download/vlad_fin_stat_schodek_cs.xls
- [66] Vstup ČR do EU. ZENKLER, Petr. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. c 2005 - 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>
- [67] Výdavky štátneho rozpočtu. Finance.sk: Poznajte hodnotu informácie [online]. c 2000 - 2013 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://www.finance.sk/hospodarstvo/informacie/o-statnom-rozpocte/vydavky-statneho-rozpoctu/>
- [68] Výpůjční požadavky a krytí. Ministerstvo financí České republiky [online]. 3. 11. 2004, 29. 3. 2013 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/hospodareni/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/vypujcni-pozadavky-a-kryti>
- [69] Výsledky hľadania. S-EPI, s. r. o. *Zákony pre ľudí.sk* [online]. c 2010 - 2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/main/search.aspx?text=Z%C3%A1kon+o+%C5%A1t%C3%A1tnom+rozpo%C4%8Dte>
- [70] Vývoj českého území. VLASTENCI.CZ. *Vlast* [online]. c2006-2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://vlast.cz/vyvoj-ceskeho-uzemi/>

- [71] Zákon o štátnom rozpočte na rok 1999. IURA EDITION, spol. s r. o. *Elektronická Zbierka zákonov: Informácie zo Zbierky zákonov a vestníkov ministerstiev Slovenskej republiky* [online]. 26.3.1999 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: www.zbierka.sk/sk/predpisy/63-1999-z-z.p-4702.pdf
- [72] Zákon o štátnom rozpočte na rok 2000. IURA EDITION, spol. s r. o. *Elektronická Zbierka zákonov: Informácie zo Zbierky zákonov a vestníkov ministerstiev Slovenskej republiky* [online]. 16.12.1999 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: www.zbierka.sk/sk/predpisy/372-1999-z-z.p-5016.pdf
- [73] Zákon o štátnom rozpočte na rok 2005. IURA EDITION, spol. s r. o. *Elektronická Zbierka zákonov: Informácie zo Zbierky zákonov a vestníkov ministerstiev Slovenskej republiky* [online]. 9.12.1999 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: www.zbierka.sk/sk/predpisy/740-2004-z-z.p-8351.pdf
- [74] Zákon o zamestnanosti: Zákon č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti. *Business center.cz* [online]. 2004 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zamestnanost/>
- [75] Zákon Slovenskej národnej rady o štátnom rozpočte Slovenskej republiky na rok 1990 a o zmenách zákona Slovenskej národnej rady č. 169/1982 Zb. o rozpočtovom určení výnosu a správe odvodov, dôchodkovej dane a príspevku na sociálne zabezpečenie. IURA EDITION, spol. s r. o. *Elektronická Zbierka zákonov: Informácie zo Zbierky zákonov a vestníkov ministerstiev Slovenskej republiky* [online]. 30.3.1990 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: www.zbierka.sk/sk/predpisy/95-1990-zb.p-348.pdf
- [76] Zmeny a novinky roku 2010 v kostce. *Měsec.cz* [online]. 2. 1. 2010 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/zmeny-a-novinky-roku-2010-v-kostce/>
- [77] Zmeny a novinky roku 2011 v kostce. *Měsec.cz* [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/zmeny-a-novinky-roku-2011-v-kostce/>
- [78] Zmeny a novinky roku 2012 v kostce. *Měsec.cz* [online]. 2. 1. 2012 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/zmeny-v-roce-2012-v-kostce/>
- [79] Zmeny sazeb DPH od 1. 1. 2010. *Businessinfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 12. 12. 2009 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zmeny-sazez-dph-leden-2010-3495.html>
- [80] Zpráva o plnění státního rozpočtu federace a souhrnu státních rozpočtů za I. - IV. čtvrtletí 1991. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha, únor 1992 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1296_01.htm
- [81] ŽÁK, Milan. *Hospodářská politika*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-86730-04-2.

Seznam příloh

Příloha A: Pokladní plnění státního rozpočtu České republiky

Příloha B: Pokladní plnění státního rozpočtu Slovenské republiky

Příloha C: Komparace pokladního plnění státního rozpočtu ČR a SR

Pokladní plnění státního rozpočtu České republiky

v mil. Kč

Období	Příjmy celkem		Výdaje celkem		Přebytek / schodek	
	rozpočet	skutečnost	rozpočet	skutečnost	rozpočet	skutečnost
1990	163 139	162 513	163 139	163 557	0	-1 044
1991	241 020	225 342	239 920	240 089	1 100	-14 747
1992	249 865	251 379	255 865	253 076	-6 000	-1 697
1993	342 200	358 000	342 200	356 919	0	1 081
1994	385 327	390 508	385 327	380 059	0	10 449
1995	446 267	439 968	436 967	432 738	9 300	7 230
1996	497 641	482 817	497 641	484 379	0	-1 562
1997	519 586	508 950	519 586	524 668	0	-15 718
1998	547 186	537 411	547 186	566 741	0	-29 330
1999	581 339	567 275	612 354	596 909	-31 015	-29 634
2000	592 156	586 208	627 336	632 268	-35 180	-46 060
2001	636 197	626 223	685 177	693 921	-48 980	-67 698
2002	690 400	705 043	736 623	750 758	-46 223	-45 715
2003	684 062	699 665	795 362	808 718	-111 300	-109 053
2004	754 081	769 207	869 051	862 892	-114 970	-93 685
2005	824 831	866 460	908 416	922 798	-83 585	-56 338
2006	889 392	923 060	963 792	1 020 640	-74 400	-97 580
2007	949 477	1 025 883	1 040 777	1 092 275	-91 300	-66 392
2008	1 036 511	1 063 941	1 107 311	1 083 944	-70 800	-20 003
2009	1 114 002	974 615	1 152 102	1 167 009	-38 100	-192 394
2010	1 022 219	1 000 376	1 184 919	1 156 793	-162 700	-156 417
2011	1 055 701	1 012 755	1 190 701	1 155 526	-135 000	-142 771
2012	1 084 701	1 051 387	1 189 701	1 152 387	-105 000	-101 000

Zdroj: [1][3]

Plnění státního rozpočtu Slovenské republiky

v tis. EUR (1 EUR = 30,126 SKK; 1 Kčs = 1 SKK)

Období	Příjmy celkem		Výdaje celkem		Přebytek / schodek	
	rozpočet	skutečnost	rozpočet	skutečnost	rozpočet	skutečnost
1990	2 998 430	3 164 702	2 998 430	3 180 236	0	-15 535
1991	3 946 319	3 879 738	3 942 999	4 219 478	3 319	-339 740
1992	3 901 786	3 846 380	3 901 786	4 109 716	0	-263 337
1993	5 249 612	4 990 440	5 249 612	5 754 265	0	-763 825
1994	4 470 557	4 618 867	4 956 848	5 377 481	-486 291	-758 614
1995	4 859 590	5 415 190	5 556 662	5 690 666	-697 072	-275 476
1996	5 391 522	5 521 145	6 287 758	6 369 515	-896 236	-848 370
1997	5 679 476	6 002 324	6 904 332	7 230 465	-1 224 856	-1 228 141
1998	5 596 495	5 903 041	6 134 236	6 540 397	-537 741	-637 356
1999	5 971 586	7 193 786	6 469 495	7 683 662	-497 909	-489 876
2000	6 101 333	7 086 130	6 698 824	8 003 891	-597 491	-917 761
2001	5 993 815	6 816 471	7 228 459	8 289 285	-1 234 644	-1 472 814
2002	7 299 979	7 314 678	8 561 348	9 028 879	-1 261 369	-1 714 201
2003	7 813 849	7 736 540	9 673 944	9 594 503	-1 860 096	-1 857 963
2004	7 699 578	8 047 666	10 305 135	10 380 834	-2 605 557	-2 333 168
2005	8 538 339	8 587 068	10 580 558	9 711 877	-2 042 219	-1 124 809
2006	9 052 547	9 691 861	10 960 139	10 743 378	-1 907 591	-1 051 517
2007	10 305 766	10 695 745	11 579 948	11 476 731	-1 274 182	-780 986
2008	11 559 840	11 352 420	12 621 424	12 056 596	-1 061 585	-704 176
2009	10 971 204	10 540 796	14 125 291	13 332 047	-3 154 087	-2 791 251
2010	11 866 957	10 900 863	16 407 000	15 337 011	-4 540 043	-4 436 148
2011	13 147 834	12 002 300	16 957 773	15 278 000	-3 809 939	-3 275 700
2012	13 624 720	11 830 036	17 299 980	15 640 711	-3 675 260	-3 810 675

Zdroj: [9][15][16][26][28][31][32][43][45][58][69][71][72][73][75][80]

Komparace pokladního plnění státního rozpočtu ČR a SR

v tis. EUR (1 EUR = 25,825 CZK)

Období	Příjmy		Výdaje		Přebytek / schodek	
	ČR	SR	ČR	SR	ČR	SR
1990	6 292 856	3 164 702	6 333 282	3 180 236	-40 426	-15 535
1991	8 725 731	3 879 738	9 296 767	4 219 478	-571 036	-339 740
1992	9 733 940	3 846 380	9 799 652	4 109 716	-65 712	-263 337
1993	13 862 536	4 990 440	13 820 678	5 754 265	41 859	-763 825
1994	15 121 317	4 618 867	14 716 709	5 377 481	404 608	-758 614
1995	17 036 515	5 415 190	16 756 554	5 690 666	279 961	-275 476
1996	18 695 721	5 521 145	18 756 205	6 369 515	-60 484	-848 370
1997	19 707 648	6 002 324	20 316 283	7 230 465	-608 635	-1 228 141
1998	20 809 719	5 903 041	21 945 440	6 540 397	-1 135 721	-637 356
1999	21 966 118	7 193 786	23 113 611	7 683 662	-1 147 493	-489 876
2000	22 699 245	7 086 130	24 482 788	8 003 891	-1 783 543	-917 761
2001	24 248 712	6 816 471	26 870 126	8 289 285	-2 621 413	-1 472 814
2002	27 300 794	7 314 678	29 070 978	9 028 879	-1 770 184	-1 714 201
2003	27 092 546	7 736 540	31 315 315	9 594 503	-4 222 769	-1 857 963
2004	29 785 363	8 047 666	33 413 049	10 380 834	-3 627 686	-2 333 168
2005	33 551 210	8 587 068	35 732 740	9 711 877	-2 181 530	-1 124 809
2006	35 742 885	9 691 861	39 521 394	10 743 378	-3 778 509	-1 051 517
2007	39 724 414	10 695 745	42 295 257	11 476 731	-2 570 842	-780 986
2008	41 198 103	11 352 420	41 972 662	12 056 596	-774 560	-704 176
2009	37 739 206	10 540 796	45 189 119	13 332 047	-7 449 913	-2 791 251
2010	38 736 728	10 900 863	44 793 533	15 337 011	-6 056 805	-4 436 148
2011	39 216 070	12 002 300	44 744 472	15 278 000	-5 528 403	-3 275 700
2012	40 711 985	11 830 036	44 622 924	15 640 711	-3 910 939	-3 810 675

Zdroj: [1][3][9][15][16][26][27][28][31][32][43][44][58][69][71][72][73][75][80]